

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- Bódy Irén textilművész és
a magyarországi kétfestés
(*Méri Edina*) **2**
- Távol az aktuális trendektől
F. Orosz Sára keramikumművész
retrospektív kiállítása
az Erdős Renée Házban
(*Webner Tibor*)..... **7**
- „Belsőépítész – ismét?”
Belsőépítészek Országos
Találkozója Zsennye
(*Keppel Márton*) **11**
- Az év belsőépítésze 2014-ben
Somogyi Pál. Gondolatok
a díjazott műről
(*Gyürky András*)..... **14**
- R.E.D. Project. Beszámoló
Az európai design gyökerei
programozatról
(*Illés Vanda*)..... **22**

KÖSZÖNTÉS

- A csend és a fény. Hager Ritta
textilművész köszöntése
(*P. Szabó Ernő*) **27**
- Ritta művészete
(*Simonffy Márta*) **34**

ÉRTÉKÖRZÉS – ÉRTÉKMENTÉS

- Emlékezés művészettörténész
tanáira II. (*Ruzsa György*).. **35**

IN MEMORIAM

- „A napvilágot a zánkai faluvégen
láttam meg”. Emlékezés Szekeres Károly (1940–2016)
keramikumművészre (*Ambrus Éva*) **39**

KÖNYV

- Dobány Sándor keramikus (*Kovács Orsolya*)..... **41**

- HÍREK **46**

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

**Dobány Sándor: Tettye teáskészlet (részlet) /
Sándor Dobány: 'Tettye' tea-set (detail)**

EXHIBITIONS—STUDIOS

- Textile artist Irén Bódy
and Hungarian blue-dyeing
(*Edina Méri*)..... **2**
- Far from the actual trends
Retrospective exhibition
of ceramic artist Sára F. Orosz
at the Erdős Renée House,
Budapest (*Tibor Webner*) **7**
- ‘Interior design, again?’
18th National Conference of
Interior Designers at Zsennye
(*Márton Keppel*) **11**
- Interior Designer of the Year
2014: Pál Somogyi
On the awarded design
(*András Gyürky*) **14**
- Project R.E.D. Report
of the program series Roots
of the European Design
(*Vanda Illés*)..... **22**

JUBILEE

- Silence and light
Congratulations to textile artist
Ritta Hager on her birthday
(*Ernő P. Szabó*)..... **27**
- Rittas’ art (*Márta Simonffy*) **34**

SAFEGUARDING VALUES

- Recollections of my professors of
art history, II (*György Ruzsa*)... **35**

IN MEMORIAM

- ‘Born on the outskirts of the
village Zánka’. In memory of ceramic artist Károly Szekeres
(1940–2016) (*Éva Ambrus*)..... **39**

BOOKS

- Ceramist Sándor Dobány (*Orsolya Kovács*) **41**

- NEWS **46**

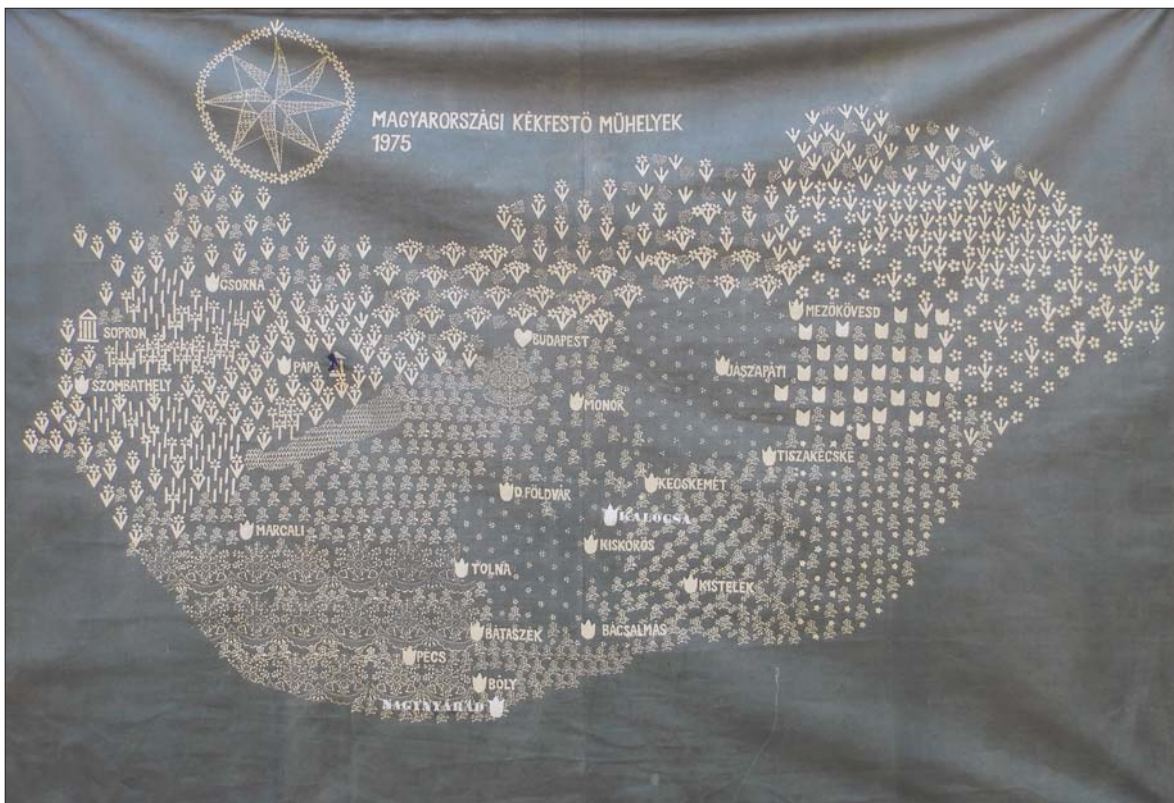
Bódy Irén textilművész és a magyarországi kékfestés

■ Mindössze három olyan magyar kékfestő műhely képviseli ma az egykor virágzó hazai kékfestőipart, melyekről elmondhatjuk, hogy hivatásszerűen végzik a mesterséget (Kovács-műhely: Kovács Miklós és Kovács Miklósné, Tiszakécske; Éhling-műhely: Gerencsér Zsolt és Tóth Ildikó, Győr; Horváth-műhely: Horváth Tibor és Horváth Tiborné, Tolna). Létezik további négy műhely, melyek alkalmasszerűen termelnek, bemutatnak, őrzik a szakma eszközeit, tudását, tekintélyét (Sárdi-műhely, Nagynyárad; Szakács-műhely, Szombathely; Vadász-Gál-műhely, Dunaföldvár; Skorutyák-műhely, Bácsalmás).

A kékfestőmesterség a 18. század végére terjedt el hazánkban, a Nyugat-Európából érkező mesterek révén. Ők hozták magukkal a kékfestő (rezerv-) eljárást, mely a textilek szigetelőmasszával történő mintázását és azt követően indigócsávéban történő festését jelenti.¹

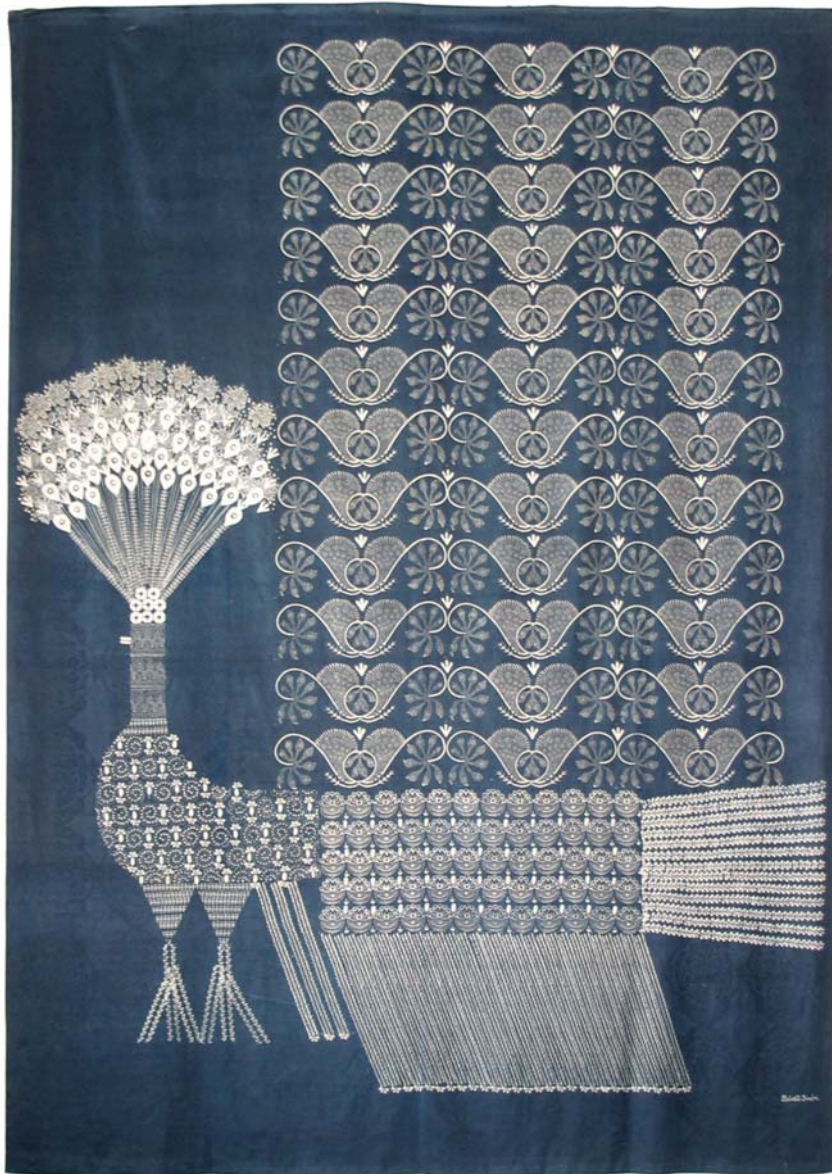
Az indigóban festett kelme gyorsan népszerűvé vált, először a hétköznapi viseletben, majd a lakáskultúrában. Sikere több tényezőnek köszönhető: az ünnepi viseletek mellett a munka világában is könnyen kezelhető, sokoldalúan felhasználható kelmének bizonyult, valamint szinte mindenki számára hozzáfér-

→
Bódy Irén:
Indigós páva /
Irén Bódy:
Peacock with Indigo
[1982] vászón,
kékfestő (Kékfestő
Múzeum, Pápa) /
cotton, blue-dyeing
(Blue-dye
Museum, Pápa)
[225x160 cm]

Bódy Irén:
Magyarországi kékfestő
műhelyek, 1975 /
Irén Bódy: Blue-dye
workshops in Hungary,
1975
molino, indigó /
molino, indigo
[90x160 cm]

hető volt, hiszen a 20. század elejére már több mint négyszáz műhely elégítette ki hazánkban a kékfestő anyag iránti keresletet.

A század eseményeinek hatására azonban a kékfestést is a megszűnés veszélye fenyegette. A gyáripar-

ban a kékfestő kelme csak egy kis szeletét képezte a kínálatnak, gyártási technológiája is egyszerűsödött, idomult a többi festett textiléhez.

A csökkenő kereslet a kisebb műhelyeket a csőd szélére juttatta, a *Kelmefestő Újság* hasábjain számtalan hirdetés tanúskodik a bezáró kékfestőkről. Csupán néhány, családi hagyományokon alapuló műhely vésszelte át a világháborúk okozta alapanyaghiányt, az olcsó, alacsony minőségű konkurens áru okozta keresletcsökkenést, és tartott ki, őrizte szigorúan a hagyományt.

Ahogy a divatot és a lakáskultúrát meghatározó divattervezők, iparművészek útkeresésbe kezdtek az 1960-as évektől, úgy fordult a figyelem a népi kultúra felé is. A kékfestőipar megmentésében a családi műhelyek összefogása mellett Bódy Irén (1925. november 5. – 2011. szeptember 25.) munkásságának is szerepe volt. Felfigyelt a kékfestő szépségére, mintavilágára, hamar felismerte, hogy a szakma elsajátítása nélkül az eljárást megérteni, abból meríteni hitelesen nem lehet. A Magyar Iparművészeti Főiskola elvégzése után ismerkedett meg a kékfestéssel, Veszprémben a Festő utcában, Husvét Lajos² műhelyében. Emellett Jakkel Sándor (Jászapáti), id. Gál Gyula (Monor), Kovács Miklós (Tiszakécske) is tanítómesterei voltak. Diplomája megszerzése után a Kispesti Textilgyárban (1952–1959), majd az Iparművészeti Vállalat Stúdiójában (1959–1962) volt ipari tervező, 1963-tól önállóan dolgozott otthonában.

A kékfestés mesterségét teljes mértékben kitanulta, a festés munkafázisát viszont mindig a kékfestőmesterekre bízta. Munkái változatosak mind az anyagot, mind az ábrázolt témát tekintve, kékfestő munkásságát több szakaszra is bonthatjuk. Merített a kékfestés mintakincséből, főként a geometrikus minták és a növényi ornamentika érdekelték. „*A régi kékfestő mintákat átkomponálom mai felhasználásra, új cikkekre. Ilyen a kékfestő abrosz, szalvéta, kárpit.*”³

A növényvilágot ábrázoló munkái a természet tiszteletéről, megbecsüléséről tanúskodnak. Ezek a munkák (*Orgona, Szarkaláb, Ökörfarkkóró*) elnevezésükben egyszerűek, pusztán a növénynevek önmagukban, megegyezően a kékfestőminta-elnevezésekkel. Állatábrázolásai közül kiemelkedőek a pávamadaras fali-

képei, melyek szintén apró nyomódúccokkal, virágokból épülnek fel.

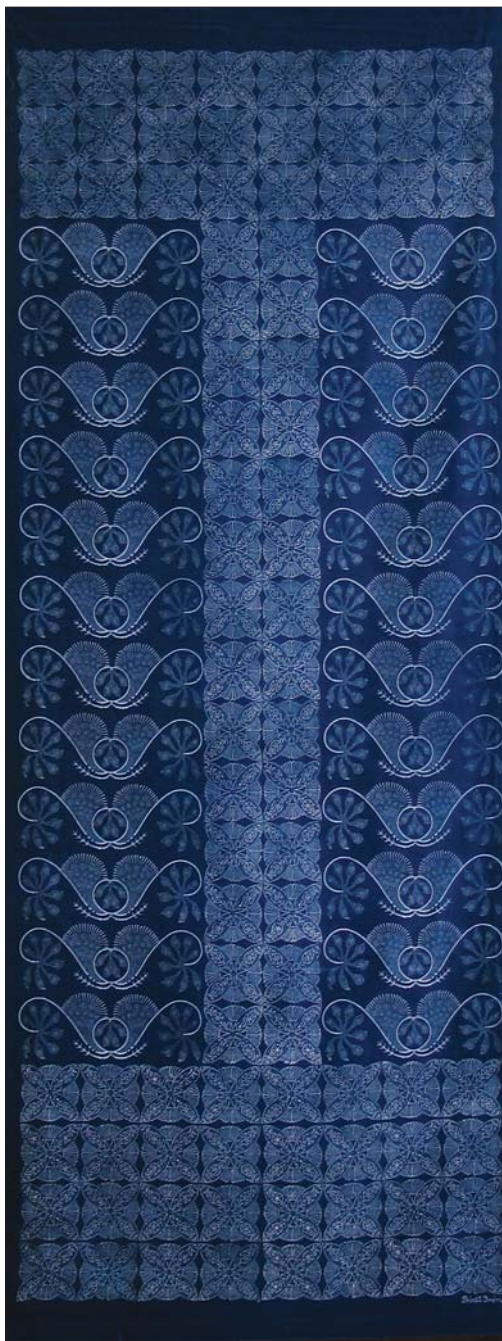
„1974-ben a Huszár című kékfestő falikárpitban összegzi mindazt, amit az előre elkészült dúccok felhasználásáról tud [...]”⁴ – s elnyeri vele az iparművészeti vilákiállítás díját Torontóban.

Egyik legjelesebb alkotása a *Kékfestő paradicsom* című triptichon, amely Ádám és Éva történetét jeleníti meg.

A kékfestő ihletésére használta az eredeti mintákat, a technológiát, majd saját tervezésű mintákkal dolgozott, később bátran nyúlt más alapanyagokhoz is, mint a bársony, a selyem vagy a damaszt. A nemes hordozóanyagok által a kékfestő elszakadt a hétköznapi közegétől, harmonikusan olvadt bele a nagy tereket kitöltő falképek, kárpitok művészi világába. Megőrizte viszont ritmusosságát, dinamizmusát, melyet a népművészetre jellemző motívumismétlődések jelentenek. Bódy Irén egyes kárpitsorozatain szép rendben ismétlődnek a minták, ugyanúgy, ahogy a kékfestő méterárúkon látjuk, és éppen a minták ismétlődéséből alakul ki a kompozíció figurális és állatábrázolásain.

A kékfestő kék színe mellett bátran dolgozott más színekkel is, a piros, fekete selyem és bársony munkáin izzik a vörös szín a fekete alapon, ahogy a kékfestők szinte feketén tündöklő sötétkék kelméin a vörös minta. Pozitív dúccnyomással készült selymei szintén a hétköznapi végáru jellegét idézik, de a színes selyem a mintával együtt királyi kelmévé nemesül.

Munkásságát jelentős kiállítási tevékenység és díjak sora kísérte.⁵ 1970-ben Munkácsy Mihály-díjat, 1976-ban SZOT-díjat, 1984-ben, 1992-ben Rózsa Anna-díjat kapott, 1987-től érdemes művész, 1993-tól a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja. Igyekezett méltó helyet keresni munkáinak, hogy azok folyamatosan láthatóak legyenek. Így kékfestő technikával készült textiljeinek jelentős részét 1991-ben a pápai Kékfestő Múzeumnak ajándékozta, ezzel az intézmény a művész hagyatékának legfőbb őrzőjévé és bemutatójává vált. A gyűjtemény 2000-ben pozitív nyomású selymeivel bővült, melyeknek szintén a pápai egykori Kluge-kékfestőműhely szárítópadlásának kiállítótere ad otthont. Munkáit őrzi továbbá

Bódy Irén:
„Lepkés” – falikárpit /
Irén Bódy: Wall-hanging
with Butterflies
[1987] bársony, kékfestő
(Kékfestő Múzeum, Pápa) /
velvet, blue-dyeing
(Blue-dye Museum, Pápa)
[225x90 cm]

Fotó: Méri Edina / Kékfestő Múzeum, Pápa

az Iparművészeti Múzeum, a Szombathelyi Képtár, valamint a pécsi Janus Pannonius Múzeum. 2011-ben bekövetkezett halála után hagyatékának jelentős része: a nyomódúcok a komáromi Klapka György Múzeumba, kitüntetései, diafilmjei pedig a pápai Kékfestő Múzeumba kerültek. 2012-ben Kecskés Ágnes textilművész, a művész rokona rendezett kiállítást az emlékére, valamint kiadás előtt áll egy életművét feldolgozó monográfia is.

Iparművész követői viszonylag kevesen vannak. A Minta Alapítvány által szervezett *QUASI-kékfestő* kiállítások próbálták a művészeket ez irányba terelni, de a kékfestést hozzá hasonló hódolattal és elhivatottsággal alkalmazó követője máig nem akadt.

Bódy a 2015-ös évben töltötte volna be a kilencvenedik évét. Bizonyára örömmel látta volna, hogy a kékfestés jelentőségét a hazai örökségvédelem is felismerte, 2015-ben *a magyarországi kékfestés hagyománya* és az azt őrző közösség felkerült a Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékére, és a többi érintett európai országgal közösen felterjesztik az UNESCO Világörökségi Listájára is. Ebben az eredményben elvitathatatlan érdemei vannak Bódy Irénnek, aki pont abban az időszakban lépett fel a kékfestő-ügy érdekében munkáival, kiállításaival – hirdette annak szépségét, létjogosultságát –, amikor a szakma hanyatlásban volt, amikor a hagyományos paraszti viseletek már kikopófélben voltak, a divat más irányt vett, megkez-

**Bódy Irén kiállítása
(részlet) /
Irén Bódy's exhibition
(view)**

*Kékfestő Múzeum,
Pápa, 2002 / Blue-dye
Museum, Pápa, 2002*

Fotó: Méri Edina / Kékfestő Múzeum, Pápa

**Bódy Irén: „Nagyhullám” II. (részlet) /
Irén Bódy: 'Big Wave' II (detail)**

[1978] *selyem, bársony, dúcnymás, a teljes méret: 400x90 cm (Kékfestő Múzeum, Pápa) / silk, velvet, printing, full size: 400x90 cm (Blue-dye Museum, Pápa)*

dődött az uniformizálódás. A divat, a viselet egységesé kezdett válni, a táji-etnikai különbségek eltűntek. A 20. század közepén még talpon maradt kis műhelyeknek a gyáripparral és az olcsó tömegáruval kellett lépést tartaniuk. Azt, hogy a kékfestőmotívumok megjelenhetnek más viseleti darabokon, más anyagon, más kontextusban is, úttörőként Bódy Irén ismerte fel, és ezt alkotásai múzeumokban, középületekben ma is hirdetik.

A kékfestőszakmát ma már nem oktatják, törölték az Országos képzési jegyzékből, így az utánpótlás a szakoktatás keretei között nem biztosított. Aki mégis a mesterség kitanulására és kisiparszerű művelésére vállalkozna, valamelyik működő műhelyben tanulhat-

ja csak meg, ami – ismerve a kékfestők zárt világát – nem egyszerű folyamat. Az utánpótlást ugyanis igyekeznek családon belül kinevelni: még ha felszabadulna is egy családon kívülről érkező tanuló egy műhelyben (befogadnák, és átadnák számára a tudást), a műhelyalapítás speciális eszközigényeinek megteremtése szinte megvalósíthatatlan feladat lenne (perrotine mintázógépet már nem lehet találni az országban). Ezért egy lehetőség a kékfestéssel foglalkozni kívánók számára a Bódy Irén által követett út, a lakáskultúra vagy a divat felől való megközelítés, ami meríthet a kékfestésből, akár a mesterek által előállított kész anyagok felhasználásával, akár a mintakincs újszerű alkalmazásával.⁶

MÉRI EDINA
néprajzkutató

Jegyzetek

1. Az eljárás lényege röviden: a kifőzött, kikeményített vásznat a papnak nevezett szigetelőmasszával, nyomódúcok segítségével megmintázzák, majd többszöri merítéssel indigócsávéban megfestik. A festés után enyhe savas fürdőben eltávolítják a szigetelőmasszát, aminek következtében a kék alapon előbukkan a minta.
2. Torday Aliz: Kékfestő paradicsom. Bódy Irén világa. *Művészet*, XXVIII. (1987. október) 10. sz. 40.
3. Frank János: Bódy Irén. In: *Szóra bírt műtermek*. Magvető, Budapest, 1975, 223.
4. Torday Aliz: i. m. 42.
5. <http://artportal.hu/lexikon/muveszek/body-iren-31>
6. Pl. Mundrusz Anett kékfestő munkái, vagy Bucsuházy Piroska kollekciója.

**Bódy Irén:
„Nagyhullám” I.
(részlet) / Irén Bódy:
'Big Wave' I (detail)**

[1978] *selyem, bársony, dúcnymás, a teljes méret: 300x90 cm (Kékfestő Múzeum, Pápa) / silk, velvet, printing, full size: 300x90 cm (Blue-dye Museum, Pápa)*

**Bódy Irén:
„Gombás” (részlet) /
Irén Bódy: 'With
Mushrooms' (detail)**

[1980] *selyem, dúcnymás, a teljes méret: 205x90 cm (Kékfestő Múzeum, Pápa) / silk, printing, full size: 205x90 cm (Blue-dye Museum, Pápa)*

Távol az aktuális trendektől

F. Orosz Sára keramikumművész retrospektív kiállítása az Erdős Renée Házban

**F. Orosz Sára: Idol /
Sára F. Orosz: Idol**
[2013]
1280 °C, sómázás /
1280 °C, salt-glazed
[9,5x6x6 cm]

■ Ha egy művész a tanulmányainak lezárása után csaknem harminc év elmúltával rendezi meg az első kiállítását, akkor a kiállítás anyagát tanulmányozó művészettörténész gyanút fog, és iparkodik megfejteni a késedelem okát. Először is számba veszi, hogy mit lát a kiállításon, és első felindulásában, valamifajta támpontot keresve a posztmodern jelzőt kezdi emlegetni. Ez a jelző azonban az alkotóban, F. Orosz Sára kera-

Fotó: Turós Balázs

**F. Orosz Sára: Kriszantém (feliülnézet) /
Sára F. Orosz: Chrysanthemum (top view)**
[2012] *neriage porcelán / neriage porcelain*
[Ø 8,5 x 3 cm]

mikuművészből heves ellenérzéseket kelt, és a művészettörténeti kategorizálást cáfolni hivatott tiltakozást vált ki, és ezért rögvest határozottan megfogalmazza a munkái által is megtestesített alkotói hitvallását, amely így szól: „Én azt gondolom, hogy nagyon is konzervatív vagyok. Csupa ősi és klasszikus technika, minél mivesebb megoldásokkal, a mindennapokból merítő egyszerű, de általában szép témák, folytonos kutatás a számomra még ismeretlen területeken – ez nyilvánul meg a mesterkurzuson készített tárgyakban, jóllehet az adott körülményekre tematizálva. Igyekszem távol tartani magam az aktuális trendektől. Most például a szerkezet-kerámiák a legmenőbbek,

Fotó: Neumann Ildikó

csak zavar, hogy a nagy háttérmelő ellenére ezek ritkán állnak össze valódi kompozícióvá. Ezenfelül cseppet sem motivál, hogy messziről megismerjék a munkámat, azaz nem félek újra és újra máson és másban gondolkodni.” Eltűnődve mindezen, a művészettörténész ismét számba veszi, hogy milyen munkák álltak előtte a rákoshegyi Erdős Renée Házban rendezett tárlaton, s azt kényszerül mondani: hát ez az, a jellemző jegyek – a klasszikus és a modern együttjárása, a hagyományos technikák és a váratlan technikai megoldások egyidejű alkalmazása, a szépség-konvenció jelenléte és az ismeretlen szférák kutatása, és a folytonos megújulás, a mindig másban gondolkodás –, amelyek ezekben a művekben és ebben az alkotói hitvallásban lelhetők meg és ismerhetők fel, a posztmodern magatartás és művészetszemlélet oly jellemző sajátosságai.

Ami előtt a művészetelmélet veszélyes, bizonytalan vizeire hajóznánk, igyekezzünk tárgyszerűen mérlegelni F. Orosz Sára kiállítási kollekcióját, néhány határozott, pontosnak vélhető megállapítást fogalmazhatunk meg a budapesti iparművészeti főiskolai stúdióink lezárásától (1990) a napjainkig tartó alkotóperiódusban kifejtett munkásságról. Így regisztrálhatjuk, hogy mind a monumentális, a megrendelésre készülő, az egy-egy programot szolgáló alkotások ágazatában, mind a kiállítási műformák, vagy kerámia kispasztikai munkák bensőségebb körében készültek és készülnek e művész alkotásai. A fotódokumentáción közönség elé tárt együttes arról tanúskodott, hogy magán- és közösségi rendeltetésű épületekbe,

Fotó: Neumann Ildikó

szakrális architektonikus terekbe szervesen és harmonikusan illeszkednek dekoratív, szimbolikus vagy funkcionális kompozíciói. A kiállított kerámia műtárgyak együttesében mind a használati, vagy alkalmazott, másként funkcionális, mind az úgynevezett díszkerámiák, valamint az önállóságukat, autonómitásukat oly meggyőzőn képviselő, primer művészeti üzenettel műalkotássá avatott kerámiapasztikák megjelentek. A műformák eme rendkívüli változatossága a művek stilisztikai sokrétűségének lehetőségeit bontakoztatta ki. Jelen voltak hagyományos díszedények és dísztalak, a különböző méretű, ám leginkább a megszokottnál kisebb csészek és tálak, tégelyek, teáskannák és a modernitás szellemét hordozó ékszerek csakúgy, mint szekvenciákként megformált különös domborművek és erőteljes pasztikai hatóerőket összpontosító, dinamikus térbe helyezett idolkok, de mindezek mellett magától értetődő természetességgel hordozták bonyolult áttételekbe sűrített mondandóikat a kerámiaobjektok és a konceptuális tárgyak és a tárgykollázsok is. Festett kép és domborművű rátét, szélsőleges vésett-karcolt, gesztusszerű nyomhagyásként rögzült motívum, szabályos és szabálytalan forma-

F. Orosz Sára:
Rejtőzködés /
Sára F. Orosz: Hiding
[2015] *samott,*
porcelán, 1200 °C /
fireclay, porcelain,
1200 °C
[20x25x10 cm]

Fotó: Neumann Ildikó

← **F. Orosz Sára: A bátor madár (részlet) /**
Sára F. Orosz:
The Brave Bird (detail)
[2015] *samott,*
porcelán, 1200 °C,
a teljes méret: Ø 18 cm
/ fireclay, porcelain,
1200 °C,
full size: Ø 18 cm

F. Orosz Sára:
Mindig csak a munka /
Sára F. Orosz:
Workoholic
 [2015] *samott,*
porcelán, 1200 °C /
fireclay, porcelain,
1200 °C
 [10x13x8 cm]

F. Orosz Sára:
A Távol-Kelet íze /
Sára F. Orosz:
The Taste of Far East
 [1998]
porcelán, lüszter /
porcelain, lustre
 [15 x Ø 24 cm]

rend, csapongó fantáziavilágot tanúsító kompozíció és szigorú, minimálisra redukált geometrikus rendszer: egyik stíluskörből a másikba, egyik kifejezésformából a másikba, egyik mű-aurából a másikba – könnyedből komolyba, szépségesből a nyersbe, áttekinthetőből a rejtélyesen bonyolultba, a harmonikusan egységesből a megbomló bizonytalanba – léphettünk. Nagyobb disszonanciáktól mentesen jelent meg egymás mellett a hagyományos tájat vagy valóságábrázolatot idéző kép és az ősi, történelem előtti korok emberábrázolására hivatkozó, archaikus, rusztikus idol-plasztika, vagy az a sorozatokká fűződő, általában három elemből álló együttes, amelynek reduktív vizuális kifejezése elvont motívumokba foglalt történéseket, jelentéseket összpontosít. A kerámia anyagának és művészeti médiumának varázslatos sokszínűsége, kiemelterhetetlenül gazdag eszközvilága tárult fel a vizuális nyelv számos nyelvjárását beszélő F. Orosz-munkák révén. És miközben a mű-rendeltetést, az alkalmazott jelleget, a funkcionális vagy autonóm státust, és a stílusjegyek változásait, a kifejezés módosulását követtük, regisztrálnunk kellett a forma és a formateremtés egyszer hagyományos, máskor meg különleges, rendhagyó voltát is. Azt például, hogy hogyan

teremtődik meg egy porcelántárgy kis méretbe foglalt, a törékenység veszélyét hordozó, pasztellszínekkel felruházott finom egysége – mert a konvencionális tárgyalakzatok mellett fontos ebben az alkotói világban a megszokottat átalakító-eltorzító testet öltés, a furcsa, a különös megjelenés is. E hol szabályszerű, hol rendhagyó, formabontó mű-világban a formaalakítást segítő technikai gazdagságra, nemegyszer különlegességére is fel kell hívnunk a figyelmet: hogy samott- és porcelánmatériát egyaránt megmunkál, alkalmaz a művész, és amiként a megmunkálás eredendő nyomait is hordozó nyers szépségeket is kiaknázza, művei körében a mázzal fedett, a festett és az anyagában színezett kompozíciók is fellelhetők. Ám milyen jelentős a szerepük a hol figuratív, hol nonfiguratív síkábrázolásoknak, ugyanígy fontosak a szobrászati dombormű- vagy térplasztikai elemek is kompozícióin. És hosszan-hosszan beszélhetnénk a varázslatos és sok esetben ördögös megmunkálásmódokról is: a különböző hőfokokon való, kemencében égetés hagyományos eljárása mellett a sómázás, a raku- és a faredukációs technikáról, a hajszálvékony porcelántárgyak alakításának különböző eljárásairól, így a rétegekből öntött és vésett munkákról, vagy a távol-keleti, korábban ezeken az európai tájakon nem ismert alkotói módszerekről, technika-alkalmazásokról. És nem feledkezhettünk meg arról sem, hogy az anyagalakítás révén megalkotott, tárgyakká formált művek

rizálási szándékok azonban természetesen semmiféle magyarázatot nem adnak arra, hogy F. Orosz Sára keramikusművész miért csak harmincévente rendez önálló kiállítást.)

WEHNER TIBOR
művészettörténész

(F. Orosz Sára *Idoljaim és mások* című kiállítása. Erdős Renée Ház, Budapest, Rákoshegy, 2015. december 5. – 2016. január 17.)

A fotókon látható alkotások többsége a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nemzetközi Kerámia Stúdiójában Jeroen Bechtold nemzetközi szimpóziumán és Dorothy Feibleman, Richard Notkin, valamint Ilona Romule nemzetközi mesterkursusán készült.

F. Orosz Sára: Levél és aranyos magok – porcelánfestmény
Nagy Márta keramikusművész tálkájára / Sára F. Orosz: Leaf and Golden Seeds. China painting on a plate of ceramic artist Márta Nagy [2014; Ø 8 cm]

F. Orosz Sára: A stúdió kertje I. – porcelánfestmény / Sára F. Orosz: The Garden of the Studio, I. China painting
[2014; Ø 24 cm]

mellett ott sorakoztak a rákoshegyi kiállítóterem falain a sík felületekre rögzített rajzok: a hallatlan műgonddal kidolgozott grafikai kompozíciók – körükben az oly érzékeny portrék –, és az élmény frissességét tolmácsoló útirajzok is.

E sokrétű kifejezésformák, e változatos műnemek, műfajok, műformák jelenségvilágában az összefogó jegyeket keresve – a sok-sok eltérés, differencia, lát-szólag (!) egymással ellentétes törekvés mélyrétegeiben, a felszíni, könnyen felismerhető, az anyagalakítás finomságaiban és leleményeiben, igényességében és a magas fokú mesterségbeli tudásban megtestesülő megegyezéseken túl – felfedezhettünk azonosságokat és egységesítő jellemzőket: és ez a világ jelenségei iránti érzékenységben és alkotói reflexióiban, az érzelmi telítettségben, a bensőségességben volt megragadható. A művek sorában vissza-visszatérően megjelent, korong formájú, domború felületűvé simuló kerámiaplasztikák alakzataiban, formarendjében, hajlataiban, anyagának és megtestesülésének egységében olyan meleg, olyan lírai emóciók közvetítésének, sugárzásának lehettünk tanúi és átélői, amelyek csak e varázslatos anyag-művesség médiumával és az alkotói tehetség megnyilvánulásával tolmácsolhatók. (Mind-ezen megközelítési és értelmezési kísérletek, katego-

„Belsőépítészet – ismét?”

Belsőépítészek Országos Találkozója Zsennynén

A Zsennyei Alkotóház parkja (felújítás előtt, részlet) / The park of the Zsennye Artists' Workshop (before renovation, detail)

■ Tizennyolcadik konferenciájukat tartották a belsőépítészek a Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Non-profit Kft. (MANK) Zsennyei Alkotóházában 2015. szeptember 18. és 20. között a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE) rendezésében. A megújult Sennye-Bezerédj-Békássy-kastélyban a három nap alatt mintegy negyven belsőépítész és építész vett részt a szimpóziumon. Az eseményt Tóth Tibor Pál, a MAOE Iparművészeti Tagozatának vezetője tagja szervezte és vezényelte le. A konferencia fővédnöki tisztét Fekete György belsőépítész iparművész, a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) elnöke, valamint Ferencz István építész tervezőművész, az

MMA Építőművészeti Tagozatának vezetője töltötte be. A találkozó aktualitását a 2015-ben jogerőre emelkedett felsőoktatási szakjegyzék körül kialakult vita és ebből kifolyólag az építész- és belsőépítész-szakmák között kialakult érdekütközés jelentette. Az összejövétel jelmondatának a szervezők a „Belsőépítészet – ismét?” mottót választották, utalva arra, hogy a közelmúltban egy időre megszűnt a belsőépítészeti tervezői jogosultság. A 2009-től életbe lépő jogosultsági rendet az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló 266/2013 (VII. 11.) számú Kormányrendelet visszaállította, de 2015-ben ismét kimaradt a felsőoktatási szakjegyzékből az önálló belsőépítész környezettervező művész. Ennek tükrében a konferencia előadásai, megbeszélései egyrészt az építészet és a belsőépítészet kapcsolatáról, valamint szuverén létjogosultságuk meghatározásáról szólnak, másfelől a hazai felsőoktatásban jelenleg kifutó belsőépítész-oktatás strukturális szemléltetéséről. A szervező Tóth Tibor Pál szándéka szerint a találkozó programjába illesztett előadásokban az építészeti és belsőépítészeti témakörök paritást élveztek. Az építészszakma-gyakorlás egyik részszakterületként jelenik meg a hatályos jogszabályi keret szerint a belsőépítészeti tervezés, amelynek gyakorlására jogosultságot élvez az okleveles építészmérnök, az építész és az építész tervezőművész. A szakterületek integrálása az építészeti tervezésbe egy komplex látásmódnak a megvalósulását jelentheti, és az építészet részterületeinek átjárhatóságát eredményezheti. A nemzetközi tendenciák azt mutatják, hogy egy művészeti ág vagy diszciplína felülreprezentáltsága és központosító struktúraszervezése a részszakterületek elsoványodásához vezet. A speciális szakmák önálló gyakorlása és felsőfokú oktatása lehetetlenülhet el, amennyiben az építészszakma gyakorlása magába foglalja és kizárólagosan egy hatáskörben műveli az építészeti tervezési, belsőépítészeti tervezési, településtervezési, kertépítészeti műtárgytervezési, táj- és

Fotó: László Zsuzsanna

→ **A Zsenyeyi Alkotóház
– volt Sennyey–
Bezerédj–Békássy-
kastély (felújítás előtt,
részlet) / Zsenyey
Artists' Workshop:
the one-time
Sennyey–Bezerédj–
Békássy Mansion
(before renovation,
detail)**

kertépítészeti tervezési, településtervezési zöldfelületi és tájrendezési, épületek tartószerkezeti tervezési részszakterületeit, ezzel valósítva meg az építészet „egy és oszthatatlan” komplex szemléletét. Az építész hivatás (szakma) az egységességgel és átjárhatósággal megvalósíthatja ennek a művészeti ágnek a szuverén integritását, mindazonáltal az alkalmazott és a társművészetek kapcsolatában nagyon széles és specializálódott területek alkotóit zárhatják ki az együttműködésből. Az önálló iparművészeti szakágként számontartott belsőépítészeti évtizedes hagyománya volt, hogy a belsőépítész szakterületének művelése mellett, hidat és átjárást biztosított az építőművészet és a társművészetek (textil-, kerámia-, ötvös-, bőr-, üvegművészet, bútort-, ipari formatervezés, design stb.) között.

A hazai belsőépítészeti képzésben 2015-ben négy felsőoktatási intézmény biztosított művészeti felsőfokú diplomát: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) Design Intézet és Építészeti Intézet, Nyugat-magyarországi Egyetem Simonyi Károly Műszaki Faanyagtudományi és Művészeti Kar Alkalmazott Művészeti Intézet (NYME SKK AMI), Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola (BKF) – 2016 januárjától Budapesti Metropolitan Egyetem (MET), Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Kar (PTE MIK). A felsőoktatási intézményekből érkezett oktatók bemutatták a belsőépítészeti MA-, azaz művészeti felsőfokú diploma megszerzését kínáló oktatási struktúrát és képzési rendszert. Juhász Ákos építész, a MOME Építészeti Intézetének igazgatója, U. Nagy Gábor építész, az AMI igazgatója, Márkus

Fotó: László Zsuzsanna

Gábor belsőépítész, az AMI egyetemi docense, Hefkó Mihály belsőépítész, a BKF főiskolai docense és Getto Tamás építész, a PTE egyetemi docense beszámoltak az intézményekben folyó képzések jelenlegi rendjéről. Előadást tartott még Fekete György belsőépítész iparművész, O. Ecker Judit belsőépítész, a Magyar Építész Kamara (MÉK) Belsőépítészeti Tagozatának elnöke, Szabó Tamás János építész, a Finta Stúdió vezető tervezője, Marosi Miklós építész, a Középülettervező Zrt.-ben (KÖZTI) működő Marosi Stúdió vezetője és Szenes István belsőépítész, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészmérnöki Karának (BME ÉPK) tiszteleti tanára.

A konferencia tematikájához lazán kapcsolódott Bugár-Mészáros Károly építészmérnök, építészettörténész előadása az 1851–1934 között élt Györgyi Géza belsőépítész munkásságáról. A 2014-ben rendezett, hazai szempontból nagy sikerű 14. Velencei Nemzetközi Építészeti Biennále tanulságairól Jakab Csaba belsőépítész, építész és Márton László Attila belsőépítész iparművész számoltak be.

A jelenlévők a Belsőépítészek Országos Találkozó-jának tanulságait értékelve kifejezték igényüket a belsőépítészek érdekérvényesítésének szükségességére, valamint a dialógus elmélyítésére az építőművészet képviselőivel és a politikai döntéshozókkal.

KEPPEL MÁRTON
művésztörténész

← **A XVIII. Belsőépítészek Országos Találkozásának résztvevői Zsenyén 2015-ben /
Participants of the 18th National Conference of Interior Designers at Zsenyey, 2015
(balról jobbra) / (left to right)**

KOVÁCS Tamás, BARTFAI Zsófia, MÁRKUS Gábor, PÁL László Csaba, (mögötte) NÁDAI Tibor, GYÜRKY András, MARCZELL Andrásné, MARCZELL András, JAHODA Maja, (előtte, ülve) KEPPEL Márton, MÁRTON László Attila, FEKETE György, SIMON Eszter, SOMOGYI Pál, LÁNG Judit, FÜLÖP Krisztina, (mögötte) TILDI Béla, TOMPOS Lajos, RAINER Péter, JAKAB Csaba, MAGYARI Éva, REX-KISS Béla, UNGVÁRI Csilla, SZABÓ Tamás, SZENES István, TÓTH Tibor Pál, (mögötte) BALIGA Kornél, EÖRY Zsófia, OLLÉ Gellért, BOTOS Balázs, HORVÁTH Péter Kornél

Az év belsőépítésze 2014-ben Somogyi Pál

Gondolatok a díjazott műről

■ 2015. december 14-én tizenhetedik alkalommal került sor az Év Belsőépítésze díj átadására. Ebben a kitüntető címben a Magyar Építész Kamara (MÉK) Belsőépítészeti Tagozata által kijelölt szakmai zsűri azokat a pályázókat részesíti, akik megépült műveikben kiemelkedő értéket hoznak létre.

A köszöntőbeszédet Laki Péter, a LAKI Építész- és Interiőrtervezési Zrt. elnök-vezérigazgatója, a díj alapítója nyitotta. Megemlékezett édesapjáról, aki tavaly hunyt el, és ez a szomorú esemény is közrejátszott az átadá-

si ünnepély eltolódásában. Az elismerésben Somogyi Pál részesült, aki 2003-ban még osztozott a díjon akkori munkatársával, az Aranytíz Művelődési Központ (ma Kultúrház) tervezési feladataiban részt vállaló Makk Attilával. A 2014-es pályázaton a székesfehérvári Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház rekonstrukciójával nyert, az épület új külső és belső arculatát a legapróbb részletekig az ő koncepciója alapján valósult meg, akárcsak a kivitelezés, mely az utolsó kép-
akasztó szög beveréséig az ő irányításával történt.

**Somogyi Pál: Színes vázlat a székesfehérvári Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház recepciójáról /
Pál Somogyi: Colour sketch of the reception of the Szent Gellért Hotel and House of Studies, Székesfehérvár
[2013]**

Fotó: Rosta József

**Somogyi Pál: Fogadótér enteriőrje és recepció, Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház, Székesfehérvár /
Pál Somogyi: Interior of the reception hall and reception. Szent Gellért Hotel and House of Studies, Székesfehérvár
[2014]**

Somogyi Pál köszönőbeszédében ars poeticáját egy lényegre koncentráló tervismertetéssel ötvözte. Mostani sikerét három dologra vezette vissza. Kissé meglepő módon a folyamatos pályázást említette először. A megmérettetés nemcsak személyes, de szakmai érdek is, hiszen ez egy jelzőrendszer kifelé és befelé egyaránt. Hol tart az egyén, mit csinálnak a többiek, milyen tendenciákra reagál az a membrán, amely ebben a szellemi szűrőrendszerben működik. A pályázat barométer – skáláján a minőség fokaival.

Másodikként a tervezői szuverenitást említette, s az alkotói szabadság időkorlátait. Mindkét tekintetben optimális lehetőségei voltak. Megbízatása a Székesfehérvári Egyházmegye tulajdonában lévő és üzemelő Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház teljes felújítására szólt. Megbízói nem siettették, kilenc hónapig érlelődhettek és születhettek meg a legapróbb részletekre is kiterjedő tervek, sőt a helyszíni munkálatok hat hónapja alatt a generálkivitelező is igényt tartott a művezetői közreműködésére. Az általános gyakor-

Somogyi Pál:
Beépített terasz a
kivilágított kápolnával,
Szent Gellért Hotel
és Tanulmányi Ház,
Székesfehérvár (külső
kép) / Pál Somogyi:
Built-up terrace with
the chapel in floodlight.
Szent Gellért Hotel
and House of Studies,
Székesfehérvár
(exterior view)
[2014]

Fotó: Rosta József

Somogyi Pál:
Pincszinti társalgó
bevilágító tetővel,
Szent Gellért Hotel és
Tanulmányi Ház,
Székesfehérvár /
Pál Somogyi: Basement
foyer with glass roof.
Szent Gellért Hotel and
House of Studies,
Székesfehérvár
[2014]

Fotó: Rosta József

lat többnyire ennek a fordítottja. Rövid határidőkbe hajszolják bele a tervezőt – a kivitelezésnél „okvetetlenkedése”, a munkálatokat hátráltató igényessége miatt inkább nem kéri ki a véleményét, az átadás csúszik, az eredmény láttán pedig kezdődik az egymásra mutogatás.

A siker harmadik eleme a megbízó igényeinek teljes körű kiszolgálása. Szavakban talán meg sem fogalmazott igényekre reagálva olyan válaszokat adni, amelyek láttán a megbízó úgy érzi, hogy eltalálták a gondolatát, s nem érez semmiféle tervezői önkényt. Székesfehérvárott adott volt még egy referenciamunka is a bizalmat megalapozó korábbi egyházi megbízásokon felül: a négycsillagos Magyar Király Szálló. (Bővebben lásd a *Magyar Iparművészet* 2013/1. számát.)

A Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház az 1970-es, 1980-as évek sematikus stílusában épült, és teljes felújításra szorult. A püspökség „csupán” annyit kért, hogy az egyházi tulajdonban és kezelésben lévő szálláshely jövődó vendégei lelakott szobák és közösségi terek helyett a magasabb komfortfokozaton kívül valami mást, valami máshol meg nem szerezhető élményt kapjanak. Olyasmit, amit kolostorok, zárándokházak látogatóiként érezhetünk. A szakralitás sugárzását. Persze sem Spányi Antal megyés püspök, sem a tervező nem ódon falak közé kényszerített templomi áhítatra gondolt. Somogyi Pál elképzelése új, egységes formavilágról, anyaghasználatról szól, a pincétől a tetőtéri teraszig, úgy az épület külsejében, mint az enteriőrökben. Egyszerű, de komponált formák, a rejtett, illetve direkt fények rafinált játéka, a részletek igényes, precíz megoldása Somogyi belsőépítészeti koncepciójának lényege.

Felújították a kőburkolatokat, a szálloda előtti járdákat, teraszokat is. Belül újraosztással a korábbinál több szoba készült, 2-4-6 fekhellyel, a „családi” ágyak könnyedén széttolhatóak egymástól. A vizesblokkok teljes cserére szorultak, akárcsak az ajtók, melyek helyére akusztikailag és tűzrendészetiileg is megfelelő kártyás beléptetőrendszerűek kerültek. A régi álmenyendezet 60 x 60 centiméteres kazettái irodahangulatúak voltak, a közösségi terek, közlekedők berendezéseikkel, bútoraikkal inkább turistaszálló jellegűek. Ez most mind eltűnt. Az építészeti, belsőépítészeti fel-

Somogyi Pál: Emeleti pihenő, Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház, Székesfehérvár (részlet) / Pál Somogyi: Resting place. Szent Gellért Hotel and House of Studies, Székesfehérvár (detail)
[2014]

Fotó: Rosta József

Somogyi Pál:
Szintek közötti oszlop-
köteg megvilágított
keresztel, Szent Gellért
Hotel és Tanulmányi
Ház, Székesfehérvár /
Pál Somogyi:
Bundle pillar between
floors with cross lit.
Szent Gellért Hotel and
House of Studies,
Székesfehérvár
[2014]

Fotó: Rosta József

Fotó: Rosta József

**Somogyi Pál: Kápolna enteriőrje, Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház, Székesfehérvár /
Pál Somogyi: Chapel interior. Szent Gellért Hotel and House of Studies, Székesfehérvár
[2014]**

Fotó: Rosta József

újítással együtt járt az elektromos és gépészeti részek áttervezése is. Határozott cél volt a takarékos üzemeltetés és karbantartás megteremtése.

A földszinten új helyre került az étterem és a kávézó, a pihenőtér üvegpadlóján lelátni a pincészigetig, míg a központi három szintet összekötő, felülről bevilágított tér a tervezési koncepció legfontosabb részévé vált. Vadonatúj lépcsőt alakítottak ki, a meglévő pillérek mellé épített kiegészítő térfalelemek szinte oszlopköteggé növelik a korábban ott csak statikai célokat szolgáló vékonyka oszlopokat. Funkciója is van a dekoratív álpilléreknek, gépészeti vezeték fut belsejükben, ezt a feladatot máshogy is meg lehetett volna oldani, csak akkor a lépcsőházat övező belső tér, az üveg mellvédek, korlátok látványa nem emlékeztetne a kolostori kerengők hangulatára. Az anyagok, színek, fények és a jelképes (indirekten megvilágított) kereszt mind a szakralitást hangsúlyozza – visszafogott eleganciával – modern formában, cseppet sem tolakodóan.

Az épület második emeletén egy nem használt terasz beépítésével jött létre a kápolna. A korábban fedetlen teraszi rész egyedi üvegfalas megoldással egészült ki, így este kivilágítva látványeleme is az épületnek. Berendezési tárgyai (hátfal, asztal, ambo, tabernákulum, padok stb.) is egyedi darabok. Somogyi Pál még a padlószőnyegek, textíliák szintenként váltakozó színét, mintázatát is meghatározhatta a gyártóknak, a falakra pedig szakrális tematikájú, leginkább szárnyas angyalt ábrázoló, különleges kivágatú grafikai printek kerültek. A napozóterasz kialakításában grafikusai és kerttervezői erényei is megmutatkoznak. Munkájáról szólva kihagyhatatlan szójáték, hogy nála nem az ördög lakozik a részletekben, mint a generáltervezői jogosítványokat rendeletekkel kikényszeríteni akaróknál, hanem az angyal.

Végezetül megemlítem az Év Belsőépítésze – 2014 kitüntetettjének, Somogyi Pálnak a legújabb sikerét. A püspökség értesülve a díjról, az aranyozott bronzplakett mindkét oldaláról felnagyított másolatot készítettett, és az egy réztáblán kikerült a Szent Gellért Hotel és Tanulmányi Ház bejárati falára. Ritka megnyilvánulása ez a tervező iránti figyelmességnek.

GYÜRKÜ ANDRÁS
belsőépítész tervezőművész

R.E.D. Project

Beszámoló Az európai design gyökerei programsorozatról

■ *Az európai design gyökerei (Roots of the European Design, R.E.D.)* című nemzetközi projekt 2015. október 2-án érkezett a zárórendezvényéhez a budapesti Hagyományok Házában megrendezett konferenciával. A két éven át tartó programsorozatot a Laterna Magica Nonprofit Kft. szervezte, kiemelt szakmai partnernek a Hagyományok Házát kérte fel.

A PROJEKT FŐ CÉLJAI

Az elsősorban közép-európai országokra fókuszáló, nyolc országot lefedő (Albánia, Csehország, Lengyelország, Magyarország, Olaszország, Románia, Szlovákia, Szlovénia) projekt főbb céljai között szerepelt az európai tradicionális kézművesség és népi iparmű-

vészet sokszínűségének, gazdagságának a bemutatásán túl a népi művészetek és a modern kreatív tervezés közös kapcsolódási pontjainak a megkeresése kortárs iparművészek és designerek szakmai támogatásával.

Fontos volt még a hagyományos alapokon nyugvó formatervezés megismertetése a közönség szélesebb rétegeivel, és egy európai szakmai hálózat kiépítése, amelynek keretében a szakértők és a művészek hosszú távon együttműködhetnek.

Lázár Zsófia: Felföld. Pop-up tájegységek. Saját kivitelezés / Zsófia Lázár: Highland. Pop-up districts. Self-manufactured
[2014] *papír, karton, digitális nyomtatás, kézi kötés / paper, cardboard, digital printing, hand knitting*

Fotó: Lázár Zsófia

Fotó: Lázár Zsófia

Dancsecs Diána:
Válltáska és szütyő.
Saját kivitelezés /
Diána Dancsecs:
Shoulder bag
and pouch.
Self-manufactured
 [2014] *bőr; népi*
bőrművestechnikák /
leather; folk leather-
work techniques

TRANSZNACIONÁLIS WORKSHOPOK

A program során úgynevezett transznacionális workshopok valósultak meg hét ország művészeti középiskolájának vagy egyetemének bevonásával. A műhelymunkák minden részt vevő országban pár hétig tartottak. Országonként tíz helyi diák vett részt rajtuk, tehát összesen hetven fiatal. Itt a diákok külföldi oktató segítségével készíthettek új műalkotásokat. A Magyarországon tartott műhelymunka a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola és Kollégium (Kisképző) diákjainak közreműködésével valósult meg. A ven-

dég előadó Mihnea Ghilduş designer volt Romániából, aki a kortárs designból hozott példákat arra, hogy miképpen lehet a népművészetből kiindulni. A diákoknak ezt követően olyan új művészeti alkotásokat kellett készíteniük, amelyek ötvözik a hagyományos elemeket a kortárs formavilággal. Egyebek mellett több üvegterv valósult meg, bőrtáskák és grafikus felületek készültek például a szűcshímzés jellegzetes motívumaival. Magyarország Albániába delegált oktatót, Vass Mártont, a Zala Megyei Népművészeti Egyesület fiatal csipkeverőjét.

EURÓPAI UTAZÓ KIÁLLÍTÁS

A Laterna Magica pályázatot írt ki, amelyre a kortárs formatervezés és iparművészet területéről olyan művészeti alkotásokkal jelentkezhettek a 35 év alatti alkotók, amelyek valamely európai ország hagyományos kézművességének vagy népművészetének az elemeiből merítettek, vagy annak technikáival készültek, ötvözve a modern formavilágot a tradicionális elemekkel. A beérkezett pályamunkákat nemzetközi művészeti bizottság zsűrizte a Hagyományok Házában. A zsűri tagjai Sebastian Barlica (Románia), Artur Chrzanowski (Lengyelország), Helena Grahek (Szlovénia), L'ubica Hustá (Szlovákia), Illés Vanda (Magyarország), Andi Tepelena (Albánia), Martin Žampach (Csehország) és Vincenzo Ziccardi (Olaszország) voltak.

A díjazás és a kiállításba választás szempontjai között a kreativitás, az innováció, a tradicionális technikák és népművészeti formák újszerű felhasználása szerepelt. A munkák elkészítési technikájában nem volt semmilyen megkötés. Így a kiállításban láthattunk kerámiákat, formatervezett használati tárgyakat, bőrművestárolókat, könyveket, öltözeteket és kiegészítőket is stb. A külföldi pályázók közül inkább a formatervezés, divattervezés területéről érkezők adtak be pályamunkákat. A magyar tervezők között volt a legtöbb népi kézműves alkotó. Kiemelném Dancsecs Diána bőrműves hagyományos technikával készített tárolóit, amelyeknek részletmegoldásai megkapóak, vagy Mór Margit gyöngyészterét, amely a hagyományos tászli újraértelmezése. Nagyon különleges munkát küldött be Mán Renáta, aki csuhéból terve-

zett ruhát, majd az itt alkalmazott, kifejezetten a szálanyag-fonásnál használatos technikát alkalmazta a kollekció textilanyagból készített öltözékein is, így egészen egyedi textúrájú felületeket hozott létre. A csuhéruha esetében megvalósult a divattervező és a kézműves szakember közös munkája, hiszen Földesiné Gáspár Éva gyékény-, csuhé-, szalmafonó készítette

el az említett darabot. Mundrusz Anettet (*Kékség* kollekció) és Hegedűs Annát (*Pirosbka* kollekció) a kékfestő anyagok ihlették meg. Mundrusz Anett az Erdélyben használatos érdekes szoknya (muszuly) formavilágát alkalmazta, Hegedűs Anna pedig a ruhakollekciójának saját maga tervezte alapanyagát a Tolnai Kékfestő Műhellyel közösen valósította meg. A R.E.D.

Fotó: Rebeka Vegelj

**Rebeka Vegelj (Szlovénia): Laptoptáska (csukott állapot) /
Rebeka Vegelj (Slovenia): Laptop case (closed)**

*fa, bőr; vessző, gépi és kézi faragás /
wood, leather, rods, machine and hand carving*

nálható, felülete pedig természetes anyagból fonott. Az első helyezett egy szlovén alkotópáros, Luka Fabjan, Tadej Podakar lett, ők egy variálható, fából és fémből készített polcrendszerrel pályáztak.

Az egy éven keresztül utazó kiállítás nyolc ország szakmai együttműködésével jött létre, valamint két helyi kiállítással, több mint negyven kiállított alkotással. A bemutatott munkák láthatóak voltak Ljubljanában (Szlovénia), Prágában (Csehország), Lódzban (Lengyelország), Pescarában (Olaszország) és Pozsonyban (Szlovákia). A magyar tárlat kiegészült a Kisképző diákjainak alkotásaival és egy válogatással: *A design gyökerei a visegrádi országokban*. A kiállítás célja az volt, hogy a látogató általános képet kapjon arról, hogy a különböző nemzetiségű fiatal tervezők milyen módon nyúlnak a hagyományos forrásokhoz az alkotói munka során.

Az említett tárlatot, amelyet Koós Pál, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Design Intézetének vezetője nyitott meg, 2015. október végéig ingyen nézhette meg a nagyközönség. Aki lemaradt volna erről, az elérhető virtuális tárlaton még mindig tanulmányozhatja a kiállított tárgyakat, valamint hat ország mintegy harminc kutatási anyagát is.

NEMZETKÖZI SZEMINÁRIUMOK ÉS KONFERENCIÁK
A Laterna Magica a társszervezőkkel közösen találkozókat szervezett művészek, szakértők, kutatók és az érdeklődő közönség számára, ezek a fórumok lehetőséget biztosítottak arra, hogy megvitassák a kortárs formatervezés szerepét, problémáit és jövőjét. A szemináriumok rávilágítottak a különböző hagyományos művészeti források gazdagságára, amely források jó inspirációt nyújthatnak a kortárs formatervezés és iparművészet számára, ezzel egy nemzetközi szakmai eszmecserét indítottak el a szervezők az iparművészet területén. A szemináriumok egy időben és helyszínen valósultak meg a kiállításokkal. Három szeminárium és egy konferencia várta az érdeklődőket a

Project pályázati kiállításán bemutatott darab a tárlatlátogatók körében nagyon közkedvelt volt.

A zsűri döntése értelmében a három legjobb alkotás díjazásban részesült. A díjátadón, amelyet a Hagyományok Háza Magyar Népi Iparművészeti Múzeumának időszaki kiállítótermében rendeztek meg a szervezők a kiállítás megnyitóján, a harmadik helyezésért járó díjat egy magyar alkotó vehette át. Lázár Zsófiának a magyar nagy kulturális tájegységeket feldolgozó pop-up könyvsorozatát méltán emelte ki a zsűri, hiszen olyan hiánypótló, kreatív, kedves grafikai megoldásokkal kitalált kiadvány született, amely játszva kedvelteti meg a gyermekekkel a hagyományos formákat, elemeket. Második helyezést Alexandra Monhartová (Csehország) ért el egy olyan táskaegyüttessel, amely egyben ülőalkalmatosságnak is hasz-

**Rebeka Vegelj
(Szlovénia): Laptoptáska (nyitott állapot) /
Rebeka Vegelj
(Slovenia):
Laptop case (opened)**
*fa, bőr; vessző, gépi és
kézi faragás / wood,
leather, rods, machine
and hand carving*

különböző országokban, összesen 32 előadással. Az előadók hazai és külföldi professzorok, egyetemi oktatók, művészettörténészek, kurátorok, neves művészek voltak. Magyarországot jómagam képviseltem Ljubljanában. Az előadásban a magyar kézművesek és divattervezők munkái közül mutattam be jó néhányat, valamint felvázoltam a kézművesek és a designerek közötti együttműködés múltját, jelenét, és lehetséges jövőjét. Hazánkban még a Łódźban megrendezett szemináriumra delegáltunk előadót, Balázs Bernadett selyemfestőt, a Balázs Kézművesház üzletvezetőjét, aki szüleitől ismerhette meg a kézművességet, hiszen édesanyja és édesapja is keramikus. Ő pozitív példákat mutatott előadásában a magyar népművészet és a kortárs design kapcsolatáról, illetve arról beszélt, hogy hogyan lehet átadni a kézművestudást generációkon keresztül.

A Magyarországon megrendezett zárókonferenciát a Hagyományok Háza Nyitott Műhelyében Farkas Réka által szervezett műhelymunka, beszélgetés és kamarakiállítás előzte meg a Design Hét keretében, ahol magyar pályázókkal ismerkedhettek meg a látogatók: Lázár Zsófiával, Mór Margittal és Richárd Rikóval, ezen kívül a Nyitott Műhely mesterei tartottak foglalkozásokat. A konferencia után pedig ugyanitt tárlatvezetésen vehettek részt az érdeklődők a Magyar Népi Iparművészeti Múzeum aktuális kiállításain.

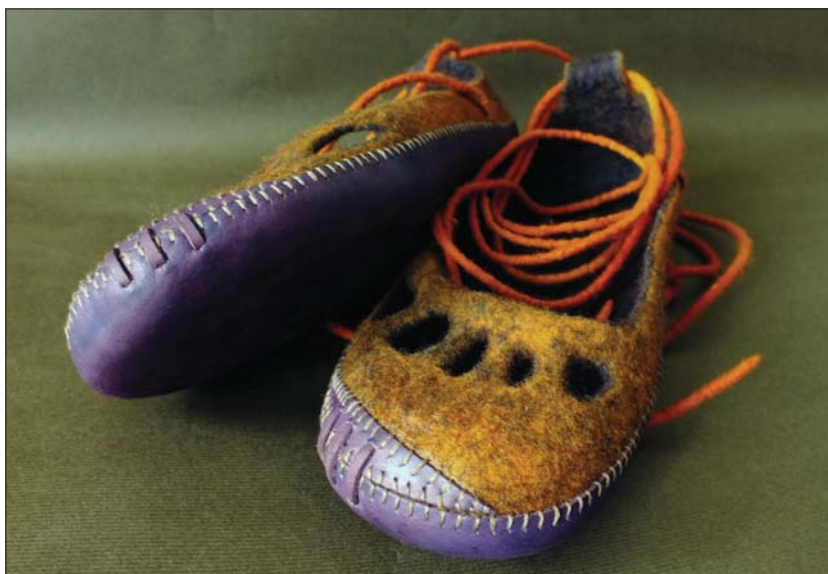
Az Élő Hagyomány Alapítvány társszervezésében megvalósuló nemzetközi konferencián a Hagyományok Háza impozáns színháztermében a résztvevők izgalmas előadások között válogathattak a „hagyomány a kortárs iparművészetben” témakörben, neves előadók tolmácsolásában. A konferencia mind a kézművesek, mind pedig az iparművészek, designerek és divattervezők érdeklődését felkeltette. A sajtóban megjelent tudósítások nagy száma és a kiállításlátogatók vegyes összetétele pedig azt bizonyítja, hogy a program elérte azt a célját, hogy a széles közönséget értéktudatos gondolkodásra sarkallja annak érdekében, hogy meg tudjuk őrizni saját nemzeti és közös európai értékeinket.

ILLÉS VANDA
művészettörténész, a R.E.D. Project
Hagyományok Házát képviselő szakmai felelős

Marton-Böczi Boglárka: Női nemezciptő. Saját kivitelezés /
Boglárka Marton-Böczi: Woman's felt shoes. Self-manufactured
[2014] gyapjú, bőr, nemezelés, varrás / wool, leather, felt, sewing

Fotó: Marton-Böczi Boglárka

Fotó: Marton-Böczi Boglárka

Marton-Böczi Boglárka: Nyári nemezciptő. Saját kivitelezés /
Boglárka Marton-Böczi: Summer felt shoes. Self-manufactured
[2014] gyapjú, bőr, nemezelés, varrás / wool, leather, felt, sewing

A csend és a fény

Hager Ritta textilművész köszöntése

■ *Contemplata aliis tradere* – a szüntelenül szemlélt igazságot továbbadni –, ezekkel a sorokkal köszönte meg írásomat éppen tíz évvel ezelőtt Hager Ritta Kossuth-díjas textilművész, a nemzet művésze, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. „Örülök, hogy megértette mondandóm lényegét, és másnak is továbbadja” – írta levelében, válaszul a *Magyar Nemzet*ben megjelent cikkemre, amely a Tihanyi Bencés Apátság galériájában rendezett kiállítását mutatta be. Hogy valóban megértettem-e mondandója lényegét, abban természetesen csak reménykedtem, reménykedem, tény az, hogy valóban, igyekeztem, igyekszem ma is mind megérteni, mind továbbadni a műveiben megfogalmazott igazságot. Hager Ritta pedig azóta is adott rá alkalmat jó néhányszor, hiszen nemcsak folyamatosan dolgozik, de alkotásait egyéni, csoportos kiállításokon a legutóbbi évtizedben is jó néhányszor megmutatta. Csak néhány, számomra fontosat említve: 2009-ben a Gödöllői Királyi Kastélyban, 2011-ben (Bohus Zoltánnal) a dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Galériában mutatkozott be egyéni tárlaton, rendszeresen részt vesz a szombathelyi textiltriennálékon, a kecskeméti keresztény ikonográfiai biennálékon és az Ars Sacra Fesztiválok kiállításain. A legutóbbi, 5. Textilművészeti Triennálén friss művel, az *Evezz a mélyre* című alkotásával volt jelen, ez a kárpit, a triennále anyagával március végéig a Vigadó Galériában volt látható, s ezekben a hetekben, hónapokban láthatja a közönség a *Patrona Hungariae* című munkáját is, amely a VIII. Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennále egyik legfigyelemreméltóbb darabja.

Jól érzékeltetik ezek az alkotások, hogy művészi világát ma is – ahogyan indulása óta mindenkor – a spirituális, szakrális tartalmakhoz való vonzódás, az ünnepélyes, drámai fogalmazásmód, a barnás, rozsdabarna tónusok hangsúlya jellemzi. A kifejezésmód erőteljessége érdekében egy-egy művön belül is együttesen alkalmazza a gobelin-, ógobelin-technikát, a fonást, a

kötözést. Falikárpitjai kilépnek a sík két dimenziójából: plastikus, sőt a tér három dimenziójában megjelenő műveket is komponál; kísérletező kedve, anyaghasználata egyrészt a faliszőnyeg újraértelmezéséhez vezet, másrészt fontos helyet biztosít számára a magyar textilművészet 1960-as évek végén megindult megújulási folyamatában. A kísérletezés és a tradíciók tisztelete éppen úgy egyszerre jellemzi, mint az anyag tulajdonságainak hangsúlyozása és az anyagon túli értékek iránti vonzódás.

Sok évszázados hagyományok folytatója, egyben megújítója is. Végigélte, közreműködésével is izgalmassá tette a magyarországi kísérleti textilművészet nagy korszakát, majd a gobelinművészet megújulásának a folyamatát. A kirekesztettség, az osztályidegenség, a túrt kategóriába való soroltság évtizedeiben az egyházfilozófusok, Keresztes Szent János, Avilai Szent Teréz, Sienai Szent Katalin, Teilhard de Chardin írásai jelentették számára az erőforrást, ezeknek az olvasmányoknak az inspiráló hatására születtek meg szövött meditációs munkái, például az *Éjszaka*, a *Belső tűz*. Az előbbi Keresztes Szent János *A lélek sötét éjszakája* című műve ihlette, az a gondolat, amely szerint, ha hisz az ember, ott van mellette a fény, amely mindenben átsegíti. A fény – és a csend, a kettő együttese megjelenik a talán legismertebb munkáján is, a berlini Brandenburgeri kapu Csend termében, amely egyszerre állít emléket annak a több mint hetven áldozatnak, akiket a keletnémet határőrök a két városrészt elválasztó falnál agyonlőttek, és segít annak, aki itt elmerül a meditációban, hogy képes legyen rá, hogy a többi emberhez fűződő viszonyáról, a világgal szembeni kötelezettségeiről elgondolkodjon.

Kitelepítés, házasság, gyermekek, gyermeknevelés... Hager Ritta művészként tulajdonképpen csak akkor kezdte, kezdhette újra, amikor a gyerekei már egy kicsit nagyobbak lettek. Meghatározó élményt jelentett számára egy Szekszárd környékén látott halotti lepel, amelynek hatására első, 1977-ben a Do-

**Hager Ritta: Evez a mélyre /
Ritta Hager: Row in the Depth**
[2014] gyapjú, len, juta,
plasztikus felvetésű gobelin-
technika / wool, hemp, jute,
Gobelin tapestry technique
with plastic warping
[120x90 cm]

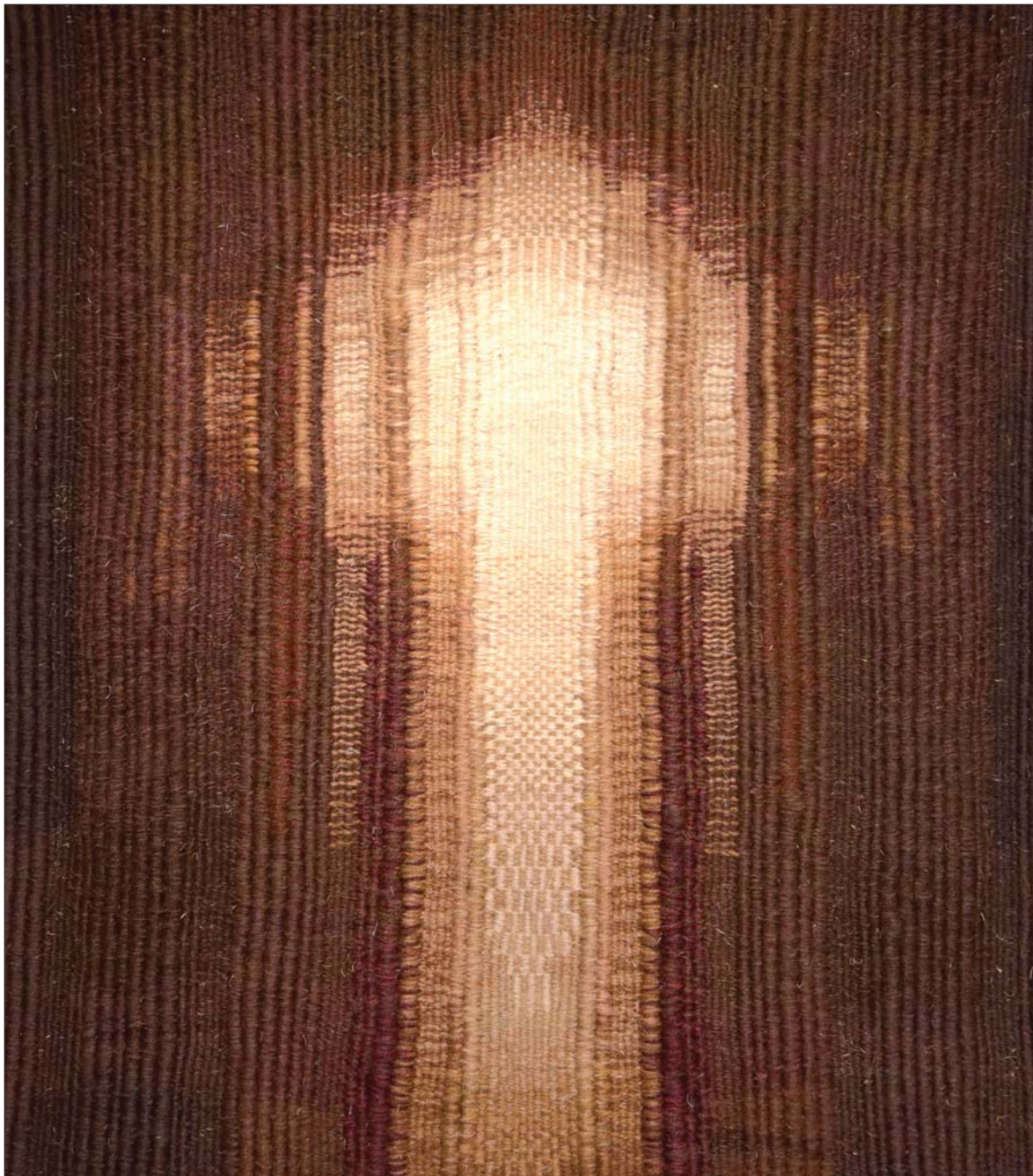
rottya Galériában bemutatott csomózott szőnyegek megszülettek. Például az 570 x 630 centiméteres *Kitárulkozás*, amely ma Pannonhalmán van, a *Gondolkodószék*, amelybe tényleg bele lehet ülni, s amely állami vásárlással lett a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdona. Egy másik megvásárolt műve, az *Összefonódás* című 1974-es, 210 x 260 centiméteres tértextil Zalaegerszegre került. Új periódus a nyolcvanas években kezdődött pályáján, amikor egy lengyelországi művésztelepen felfedezte egy szőnyeggyár anyagmaradékát, a „resztlit”, amelyet beleszótt munkáiba. A láncfonalakat helyenként megvastagította, plasztikus felvetésű, természetes szálakkal szőtt gobelinek jöttek létre így. A nyolcvanas évek az egyik legtermékenyebb

időszakot jelentették a pályáján, 1980-ban született meg a *Meditáció*, majd a *Struktúra*, a *Pusztaság*, a *Belső tűz*, a *Fény* és az *Áradás*. Az *Út* című munkája, amely később a Műcsarnok hasonló című tárlatán szerepelt, egy új plasztikus technikával készült. Férje, Gelley András fonta, ő pedig festette a fonalakat, s a család szinte el kellett költözzön közben a lakásból, mert kezdett kiszorulni: a közeli építkezésről elkértek egy hét méter hosszú pallót, ehhez erősítették hozzá az anyagot. Később a padlástérből sikerült megvenniük egy részt, itt alakítottak ki egy kis műtermet.

A nyolcvanas évek említett műveit a kilencvenes években olyan nagyszabású alkotások követik, mint a *Teremtés*, a *Forrás*, a *Remény*, vagy a ...*véled gondolkod-*

Hager Ritta:
Belső tűz (részlet) /
Ritta Hager:
Inner Fire (detail)
 [1982] len, kender,
 plasztikus felvetésű
 gobelinteknika,
 a teljes méret:
 170x250 cm /
 flax, hemp, Gobelin
 tapestry technique
 with plastic warping,
 full size: 170x250 cm

Hager Ritta:
Fény (részlet) /
Ritta Hager:
Light (detail)

[1982] *gyapjú,*
plasztikus felvetésű
gobelinteknika,
a teljes méret:
125x90 cm /
wool, Gobelin tapestry
technique with plastic
warping, full size:
125x90 cm

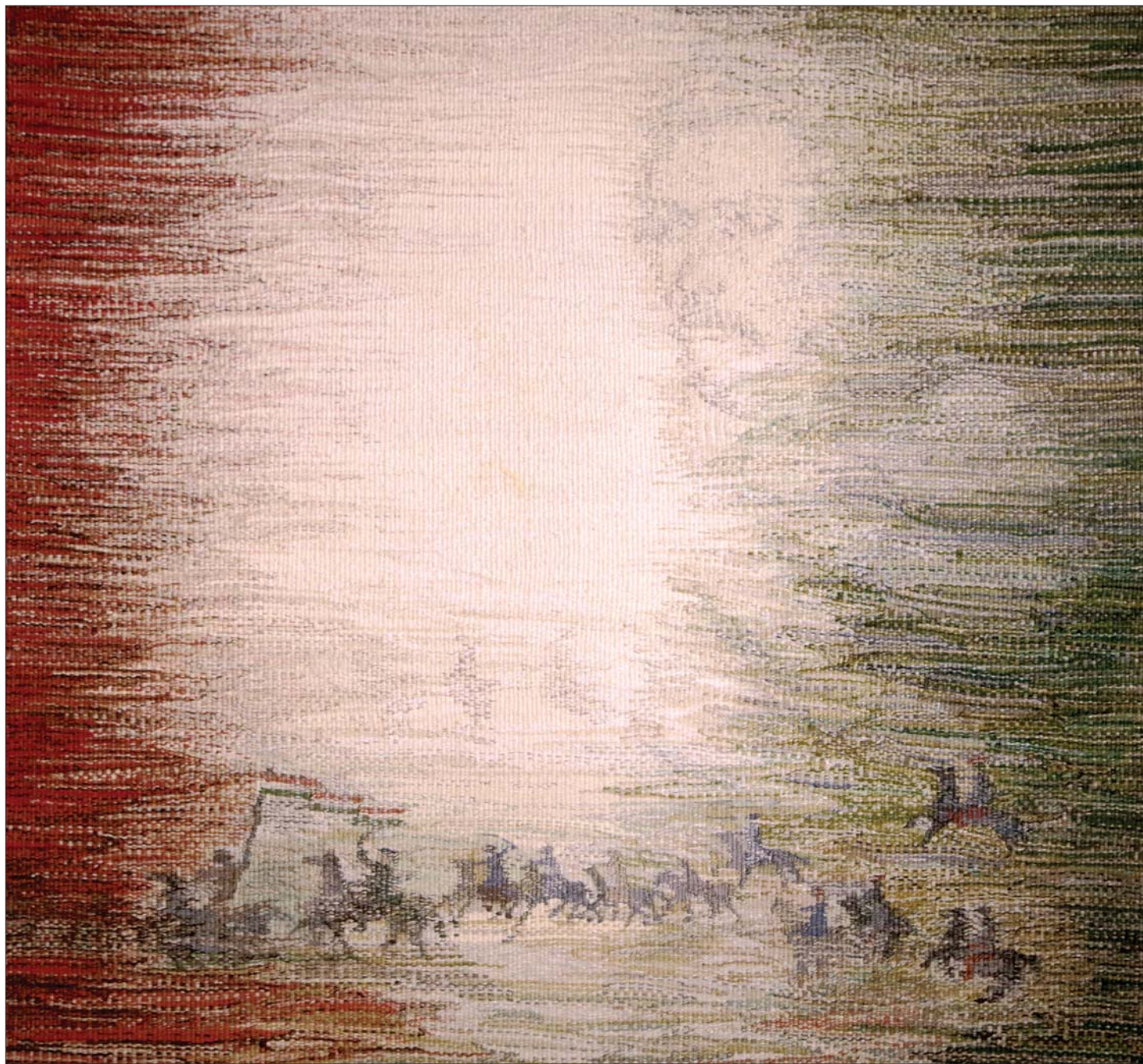

dám..., amelyet Petőfi költészete, egyszersmind a szabadság gondolata ihletett. Az ezredforduló utáni években készült a *Kegyelem*, a *Folyamat*, a triptichon

részeként megszületett *Elveszett bárány* és a már említett *Evezz a mélyre*. Az utóbbiakat Krisztus példázatai ihlették.

Hager Ritta:
Pusztaság (részlet) /
Ritta Hager:
Waste Land (detail)
[1985] gyapjú, len,
plasztikus felvetésű
gobelinteknika,
a teljes méret:
150x83 cm /
wool, flax, Gobelin
tapestry technique
with plastic warping,
full size: 150x83 cm

**Hager Ritta: Kulcsaim /
Ritta Hager: My Keys**
[1994]
*len, aranyszál,
gobelin- és egyéni
technika / flax, golden
thread, Gobelin
tapestry and
individual techniques*
[17x17x4 cm]

Közben a rendszerváltozás kezdete óta tevékenyen részt vett a kárpitművészek nagy közös vállalkozásaiban. A *Kárpit határok nélkül* címűben, amelyért nagydíjat kaptak a szombathelyi biennálén 1996-ban, az Erdély-részt szőtte meg, majd jött a *Szent István és műve* kárpit, amely összehozta a Magyar Kárpitművészek Egyesületének tagjait, ami nem kis dolog, hiszen ritkán fordul elő Magyarországon az, hogy a művész nem eltávolítja, hanem közel hozza egymáshoz az alkotókat. A 18 négyzetméter megtervezése nem volt kis feladat, de itt végre úgy sikerült megszőni az egyes részleteket, hogy az egyéni stílus alárendelődt a közös műnek. Azt is bizonyították ezek a nagy közös vállalkozások, a kecskeméti ikonográfiai biennálékhoz, az Ars Sacra eseménysorozataihoz hasonlóan, hogy a szakralitás egyre erősebben van jelen a kortárs magyar művészetben. Nincs ennél persze természetesebb, hiszen, ahogyan Hager Ritta fogalmaz, s ahogyan a művei érzékeltek: mindannyiunkba belelehel Isten a lelkét, amikor megszületünk. Úgy véli, ezt a bennünk lévő istenit kell kibontanunk, és ha ez sikerül, nem a rossz, hanem a jó felé haladunk. Tanítani senkit nem szeretne, de annak örülne, ha az emberek észrevennék a bennük lévő fényt, azt, hogy ennek

a fénynek a segítségével alakulhat ki valami a káosz-ból. Ő maga ezt a tisztulási folyamatot átimádkozta, átmeditálta. Egy évig sző egy-egy munkát, mindent maga csinál, van ideje, módja rá, hogy átélje a művet. „Keveset alkottam talán – mondja szerényen, azután hozzát teszi –, de amit igen, az én vagyok.”

De mi a sok és mi a kevés? Mi a fontosabb, a kicsi vagy a nagy? Hager Ritta műveinek intenzitása magával ragadó akkor is, amikor a csak néhány centiméterben mérhető alkotásairól van szó. A minitextilekről természetesen, amelyeknek Hager Ritta ugyancsak mestere, s amelyek arról beszélnek, hogy a hittel, a reménnyel, az áhítattal nemcsak hogy összeegyeztethető az önfeledt játékoság, a derű, a humor, sőt az ironia, de kifejezetten összetartozik velük. A *Szűk kapu* rozsdás vaskapuja egykor egy gyalu feszítőlemeze lehetett, most csillagokkal beszórt felületre vet árnyékot, s a kapu felé arany út vezet, amely akár a gyermekmondókát is felidézheti bennünk: „Nyitva van az aranykapu, csak bújjatok rajta.” Egy hat évvel későbbi nagy kárpitján is feltűnt ez a kapumotívum és az alap mintája, a falikárpit viszont a bibliai példabeszédben szereplő szűk kapuról szól, amelyen olyan nehéz átjutni, az igazi valónk felé vezető úton továbbhaladni. Ahogyan Hager Ritta fogalmaz: „Ez az utazás nehézségeken át vezet, de ha engeded magad Isten által szeretni, ha hagyod, hogy ő formáljon, és kiegészse a salakot, a rosszat, a zavartságot – olyan szép lesz –, megszületik benned is a Fény, az a tiszta fény, ami a béke és a szeretet.” Újra csak a fény – és a csend, a csend és a fény... Egy évvel ezelőtt, amikor Erdő Péter bíborostól, esztergom-budapesti érsektől átvette a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia által, „keresztény elkötelezettségért” odaítélt Pro Cultura Christiana elismerést, Hager Ritta a *Magyar Kurír*-nak újra csak a csend fontosságáról beszélt: „Ha leülök szőni, elfelejtek mindent, kikapcsolok mindent, csak arra koncentrálok, amivel foglalkozom. Ez kell az embernek, és a csend, mert abban találja meg azt a talentumot, amit kapott.” És amellyel Hager Ritta olyan jól gazdálkodott.

P. SZABÓ ERNŐ
művészettörténész

←
Hager Ritta:
...véled gondolkodám...
(részlet) /
**Ritta Hager: Thinking
with you (detail)**
[1999] *gyapjú,
gobelin-technika,
a teljes méret:
100x100 cm /
wool, Gobelin tapestry
technique, full size:
100x100 cm*

Ritta művészete

■ utánozhatatlan... egyedi... kísérletező... bravúros... de nem öncélú... és nem esetleges!

A keresés, a rátalálás élményének együttesét adja át a művészetének erejével.

Saját alkotásaival vall az életről, vall a hitről, velük és általuk segít bennünket rátalálni az életünk lényegére. Istenben való hitét a fény erejének ábrázolásán keresztül élhetjük át, válik számunkra is valóságossá, és az út követhetővé. Átadja mindazt, amit megélhetünk, amit meg kell élnünk, együtt, vagy egyedül, de soha nem magányosan.

lecsendesít... a színek finomsága... a fonalak egymásba fonódása... plasztikussága... érzékeny átmenetek... felnyíló fények, olyan természetességgel sugároznak, éreztetik, hogy – itt – egy másik dimenzió következik.

Berlin – egy olyan művével gazdagabb, amely megteremtette a csend misztériumát, amely segít nekünk a befelé fordulás... a meditáció... az önismeret folyamatában.

Ott ültém, a Csend termében... szemben a művel... tapinthatóvá vált a lélek... mindannyiunké... jó volt elmélyülni... jó volt csendben maradni.

Utal az időre és az időtlenségre. A végesre és a vég-

Hager Ritta: Dilemma / Ritta Hager: Dilemma
[1991] *len, aranyszál, kenyér, kő / flax, golden thread, bread, stone* [15x10x12 cm]

telenre. Megérint, és választ ad! Segít! – mindezt nem harsányan, nem harsogva teszi, hanem, mint a folyamat maga, a befelé fordulás minden nehézségével és örömeivel, amiért a művek megszületnek.

utánozhatatlan... egyedi... kísérletező... bravúros... de nem öncélú... és nem esetleges!

Ritta története, belső világa, gondolata, véleménye, közlése műveiben van, hiszen a művek történetei a művész történetei, amelyek életre kelnek és útra indulnak. Folytatódnak bennünk és velünk, hiszen nekünk szólnak! Értjük őket, és hallgatunk rájuk!

Reményik Sándor szavaival kívánok Neked, Rittám, még sok mérhető időt!

„[...] A Te lelkednek kettős kertje van, / Kétféle rózsafákat öntözöl, / S mint Nikodémus Mesteréhez éjjel: / Művészeted kertjébe úgy szökök. / Halkan osonsz, halkan, lábujjhegyen, / Mintha meglopnál mindig valakit, – / Pedig csak imádkozol [...]” és alkotsz... teremtesz vele mindig valamit...

Boldog születésnapot!

SIMONFFY MÁRTA
textilművész

A fotókat a Magyar Művészeti Akadémia bocsátotta rendelkezésünkre.

←
Hager Ritta: Textil+ (részlet) / Ritta Hager: Textile+ (detail)
[2012] *len, aranyszál, vas, gobelinteknika, a teljes méret: 22x19x5 cm / flax, golden thread, iron, Gobelin tapestry technique, full size: 22x19x5 cm*

Emlékezés művészettörténész tanárainkra II.

■ Nagy tisztelettel és csodálattal emlékezem meg Viktor Mihajlovics Vaszilenkóról (1905. február 13. [26.] – 1991. október 28.), a Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem Művészettörténeti Tanszékének professzoráról is, aki – miként Marina Mihajlovna Posztnyikova-Loszeva – szintén opponense volt kandidátusi disszertációmnak. (Pontosabban az úgynevezett elővédésen volt opponens.) Ez az akkor hetvenéves, rendkívül friss gondolkodású, igen színes egyéniség nemcsak nagy tudós¹, hanem kitűnő költő² is volt.

Anna Andrejevna Ahmatova költő neoakmeista poétának nevezte. Fő kutatási területe a népművészet és az iparművészet volt. Nemrég került elő Andrej Rubljov *Szentháromság* ikonjáról szóló verse.

(Ha már szó esett a költészetről, itt emlékeznék meg az orosz költészetre specializálódott híres tanáromról, Vlagyiszlav Alekszejevics Zajcevről is, akinek versírással kapcsolatos gyakorlati foglalkozásait még harmadéves egyetemista koromban nagy lelkesedéssel látogattam. Fiatal, tehetséges költőknek adott értékes

**Mihail Ivanovics
Csoglokov: Szuharev-
torony, Moszkva /
Mikhail Ivanovich
Choglokov: Sukharev
Tower, Moscow
[1692–1695]
lebontva: 1934 /
demolished in 1934**

Repró: Spitzer Fruzsina

Fotó: Spitzer Fruzsina

**Feofan Grek: Pantokrátor,
Meváltó színeváltozása templom,
Novgorod /
Theophanes the Greek (Feofan Grek):
Christ Pantocrator.
Church of the Transfiguration,
Novgorod
[1378] freskó / fresco**

→
Feofan Grek:
Istenszülő, Angyali
üdvözlés templom,
Moszkva (korábban
a kolomnai Istenszülő
elszenderedése
templomban) /
Theophanes the Greek
(Feofan Grek):
Theotokos.
The Cathedral of the
Annunciation, Moscow
(earlier in the Church
of the Dormition of the
Theotokos, Kolomna)
[1392] *ikon / icon*

tanácsokat, kritikai megjegyzéseket. Akkor még én is – igen naívan – költőnek készültem.)

Viktor Mihajlovics Vaszilenko egyébként katonai családból származott, mindkét nagyapja tábornok volt. 1926 és 1930 között a moszkvai egyetemen (az intézmény 1940-ben vette fel Lomonoszov nevét) művészettörténetet tanult, majd 1942-től ott tanított. 1947-ben letartóztatták az úgynevezett Danyiil Andrejev-ügyben. Danyiil Andrejev (1906–1959) költőt és író, aki Vaszilenko barátja volt, szovjetellenes csoport megalapításával, szovjetellenes agitációval és terrorista cselekmények tervezésével vádolták. Viktor Mihajlovics Vaszilenkót végül is huszonöt év kényszerszolgára ítélték. Volt a híres-hírhedt Abez–Vorkuta táborban is. Együtt raboskodott Nyikolaj Nyikolajevics Punyin művészettörténésszel, íróval, aki e táborban halt meg. Azt beszélték, hogy Vaszilenkónak igen nagy lelkiereje volt, még rabsága idején is – ha lehetősége nyílt rá – foglalkozott néprajzzal: az ottani északkelet-európai népek népviseletének hímzésmintáit rajzolgatta. 1956-ban szabadult, és visszatérhetett a Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem Művészettörténeti Tanszékére.

Ugyancsak itt dolgozott Mihail Andrejevics Iljin professzor (1903. március 20. – 1981. május 19.), akit szintén jól ismertem.

Feofan Grek festőről szóló egyik előadása igen megragadott. Talán ez is befolyásolt abban, hogy Feofan Grekről két könyvet is írjak. Igen emlékezetes maradt a Kamenszkoje faluba 1972-ben tett kirándulásunk. Még ma is jól emlékszem az akkor nagyon rossz állapotban lévő, s a 14. század második felére és a 15. század első felére datálható *Szent Miklós-köteplomra*, a templom különleges arányaira, méreteihez viszonyított szokatlanul nagy kupoladobjára, nyolc igen keskeny ablakára. A templomot egyébként azóta restaurálták, ma jó állapotban van. A restaurálás során lebontották a kupolára épített, nem az építés korabeli részeket, s a kupolát aranyozták. Ám itt is elkövették az orosz műemléki helyreállítás oly gyakori hibáját: a falakat fehérre meszelték, s így nem látható a nagy építőkövek formája, nem érzékelhető a falazás sajátossága, a fal nem „él”, nem „lélegzik”. Bármily elhanyagolt állapotban volt is a templom Iljin professzorral

Fotó: Spitzer Fruzsina

történt kirándulásunk idején, a fal szépségét legalább élvezhettük. (Felhőtlen örömet és nagy élményt egy kis szorongás zavarta: tartózkodási engedélyem csak Moszkvára szólt.)

Emlékszem arra is, hogy milyen lelkesen beszélt a művészettörténész munkájáról, amelynek során esz-

nulmányozza. Tudóstársaival együtt határozottan fellépett a régi épületek nagyszámú, felelőtlen lebontása, felrobbantása ellen. Ez elsősorban a „Szuharev-torony”-ügyben csúcsosodott ki.

A Szuharev-torony 1692 és 1695 között épült I. Péter cár utasítására Mihail Ivanovics Csoglokov építész és festő tervei szerint. Elnevezését Lavrentij P. Szuharevről kapta, aki a cárt csapataival megvédte. Az orosz barokk építészetnek e rendkívül nagy méretű, a moszkvai városképet meghatározó remekművét Sztálin utasítására 1934-ben lebontották. E híres torony jelentős helyen, a Szadovoje körút és a Szeretyenka utca találkozásánál állott.

A tiltakozók közül sokakat letartóztattak. Mihail Andrejevics Iljint 1934. január 3-án tartóztatták le, és három évre Kazahsztánt jelölték ki kényszerlakhelyül. Száműzetéséből való hazatérése után nem kapott engedélyt a moszkvai letelepedésre. 1941-ben frontszolgálatra hívták be. A háborúban súlyosan megsebesült, ezért leszerelték. Ekkor már visszatérhetett Moszkvába, s újból a Tretyjakov Képtárban dolgozhatott, később a Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem Művészettörténeti Tanszékének lett munkatársa, ahol haláláig oktatott.

Bár tudtuk, hogy az ikonfestészetnek mily kitűnő értője, sokáig építészeti vonatkozású tanulmányokat publikált. 1976-ban végül is nagy könyvet írt Feofan Grek és Andrej Rubljov művészetéről.³ A könyvet az az évben elhunyt, tisztelt témavezető professzorom, Viktor Nyikityics Lazarev emlékének szentelte.

RUZSA GYÖRGY
művészettörténész

Jegyzetek

1. Lásd többek között: В. М. Василенко: *Народное искусство. Избранные труды о народном творчестве X–XX веков*. Советский художник, Москва, 1974; В. М. Василенко: *Русское прикладное искусство. Истоки и становление*. Искусство, Москва, 1977.
2. Lásd többek között: В. М. Василенко: *Стихи о русских игрушках*. Новый Ключ, Москва, 2002; В. М. Василенко: *Миф. Круг*, Москва, 2011.
3. М. А. Ильин: *Искусство Московской Руси эпохи Феофана Грека и Андрея Рублева*. Искусство, Москва, 1976.

A fotókat a szerző bocsátotta rendelkezésünkre.

A cikk I. részét előző számunkban közzeltük.

Andrej Rubljov:
Zvenigorodi Megváltó /
Andrei Rubljov:
The Savior of
Zvenigorod
1410-es évek, ikon
(Tretyjakov Képtár,
Moszkva) /
1410s, icon (State
Tretyjakov Gallery,
Moscow)

„A napvilágot a zánkai faluvégén láttam meg”

Emlékezés Szekeres Károly (1940–2016) keramikusművészre

■ Szekeres Károly minden, a kerámiaanyaghoz kapcsolódó területen otthon volt: a Finomkerámiaipari Művek (FIM) Városlódi Majolikagyárában készült edényei szinte valamennyi háztartásban megtalálhatóak, de ő a társalkotója a budapesti Nemzeti Színház homlokzati épületplasztikáinak is. Nem véletlen, hogy ő kapta a Magyar Művészeti Akadémia 2015. évi iparművészeti díját. Egy rendkívül sokoldalú, tehetséges kollégát veszítettünk el személyében.

Pályája Herendről indult, ahol porcelánfestőként dolgozott, a gyár – felismerve rendkívüli tehetségét – maximálisan támogatta további tanulmányait.

1962-től 1967-ig évfolyamtársak, csoporttársak voltunk a Magyar Iparművészeti Főiskolán. Károly rengeteget dolgozott, nagyon kedves, jó diáktárs volt, mindig segítőkész, jókedvű – szép évek voltak, életre szóló barátságok születtek.

Kiváló eredménnyel végzett, és visszatért Herendre, egy év elteltével a közelben létesített kerámiaüzem tervezője, majd művészeti vezetője lett. Az általa tervezett edények millióit gyártotta és exportálta a gyár a világ minden részére.

A tervezői munka mellett saját műhelyében szenvedélyesen kutató, kísérletezett – különféle anyagok

Szekeres Károly: Étkészlet és teáskészlet (a „Házigyári konyha”-programban készült edények néhány darabja).

Kivitelezés: Finomkerámiaipari Művek Városlódi Majolikagyár / Károly Szekeres: Dinner and tea sets (some pieces produced in the program 'Housing block kitchens'). Producer: Fine Pottery Works, Majolica Factory, Városlőd

[1973] mázas kerámia, levesestál magassága (fedéllel): 14,8 cm, csésze magassága: 6,7 cm, csészealj: Ø 16,2 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / glazed pottery, soup tureen height (with lid): 14,8 cm, cup height: 6,7 cm, saucer: Ø 16,2 cm (Museum of Applied Arts, Budapest)

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

együttes alkalmazásával, új technikák kipróbálásával, az égetési módok változtatásával – egyedi alkotások sorát hozva létre. Erről életrajzában így vallott: „Szembeszállok az ősi anyaggal, viaskodok vele, alakítom, formálom, többféleképp jelenítem meg, de tudom, hogy nem én leszek a győztes.”

Kiállítások százainak résztvevője: nem hagyott ki egyetlen szakmai bemutatkozást – sem itthon, sem külföldön. A legrangosabb nemzetközi tárlatokon szerepeltek munkái Faenzától Vallaurisig.

Munkásságát díjak sora kísérte: Munkácsy Mihály-díjas, érdemes művész, kiállítások díjazottja, arany- és ezüstérmek, nívódíjak birtokosa volt. Számos egyéni kiállítást is rendezett, többnyire feleségével, Vásárhelyi Emese keramikusművésszel együtt.

Szülőfalujának már főiskolás korában szobrot mintázott, amelyet Ajkán öntöttek ki. Ezt követte épületburkolatok, önálló térplasztikák hosszú sora.

Kiemelkedően sikeres munkája a vespérmű Petőfi

Színház akusztikus belső burkolata, amely nagyszerűen illeszkedik a kora szecessziós épülethez. Köztéri munkái még a herendi Porcelanium sarkait őrző sarkányok, és végül a Nemzeti Színház homlokzati épületszobrai, melyeket egykori mesterével, Schrammel Imrével közösen készített.

A vidéki életet, a természetközelséget szerette, már diákkorában is, ahogy tehetett, menekült a zajos városból haza. A Balaton-felvidék szülöttje, mindig ezt a tájat érezte otthonának, Balatonfüreden és Zánkán élt. Hat-hét éve meglátogattam – műhelyében sorakoztak az égetni való munkák, a raktára tele volt kész alkotásokkal –, akkor azt mondta: „nem tudok nem dolgozni, ha van megrendelés, ha nincs, én csinálom...”

Ma is előttem van hunyorgó, huncutkásan mosolygó szemével – nagyon jó kolléga, nagyon melegszívű, jó ember volt. Zánkáról indult, és oda is tért vissza: szeretett szülőföldjére.

AMBRUS ÉVA
keramikusművész

Szekeres Károly: Plasztika III. / Károly Szekeres: Sculptural work, III

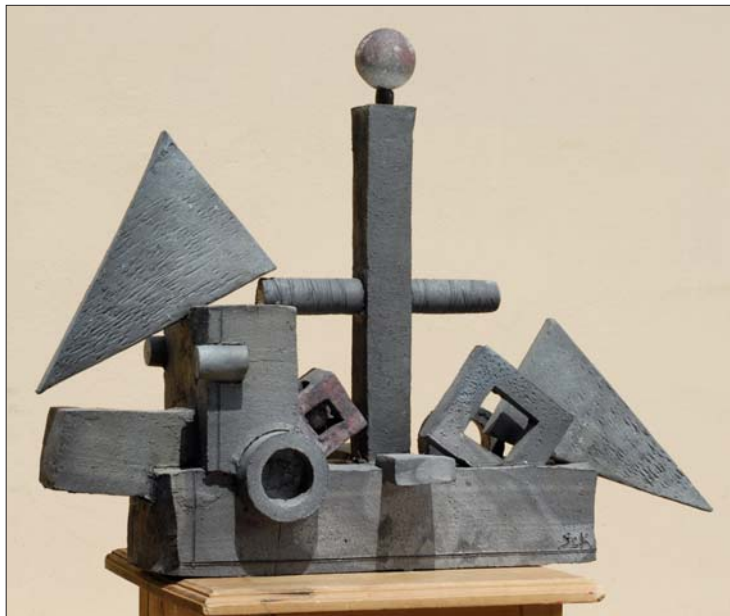
[1982] *samott* (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / *fireclay* (Museum of Applied Arts, Budapest) [33,5x36,2x22 cm]

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Szekeres Károly: Az éjszakai hajó / Károly Szekeres: The Night Ship

[2006] *kőcserép* / *stoneware* [60x46x22 cm]

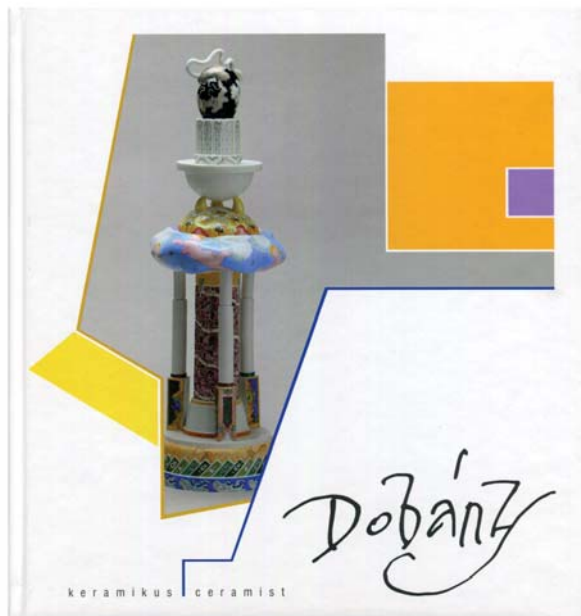

Fotó: Széchenyi Károly / MI-archívum

Dobány Sándor keramikus

Dobány Sándor:
Caledonia kőedény /
Sándor Dobány:
'Caledonia' stoneware
[2009] kőedény,
mázás, 1300 °C /
stoneware, glazed,
1300 °C

■ A Dobány Sándor keramikusművész életművét összefoglaló könyv a Pécsi Galériában 2015 őszén rendezett kiállítás kapcsán született. Nem a „szakma” kezdeményezésére vagy jubiláris alkalomból, hanem baráti indíttatásból. Elsőként a Németországban élő magyar orvos barát, a művész alkotásainak régi gyűjtője vetette fel egy életmű-ismertető kiadvány szükségességét. A könyv végül Pinczehelyi Sándor festő, grafikus közreműködésével valósult meg, ő a kiadvány grafikai arculatának megalkotója is. Az elkészült kötet sajátossága, hogy a művész élettörténetét és munkásságát „oral history”-ként meséli el az egyes szám első személyben megfogalmazott szöveg, közvetlenül és hitelesen, kerülve minden modorosságot vagy esztétizálást, emellett nem nélkülözi az életműhöz kap-

csolódó tényszerű információkat sem, a magyar mellett angol nyelven is.

Dobány Sándor szabálytalan életútja, mesterséghez és művészethez egyaránt kötődő munkássága szakmai és baráti kapcsolatokon keresztül bontakozott ki, története azonban betekintést enged a kortárs művészetben és kerámiaiparban zajló változásokba is.

A pécsi születésű művész rajzolni és festeni a Haraszi Pál festőművész vezette szakkörben tanult. Művészeti tanulmányai Lantos Ferenc festő- és grafikusművész szabadiskolájában és a Pécsi Vizuális Műhelyben töltött időszakban váltak jól strukturált, használható tudássá. Lantos Ferenc személye megkerülhetetlen pécsi művészek generációinak életében. A művészetoktatás hivatalos keretein kívül fejlődő Dobány esetében nem kevesebb volt a szerepe, mint hogy kulcsot adjon a vizualitás nyelvéhez és e nyelv felszabadult használatához, s ezáltal belépőt a képzőművészet inspiráló közegébe.

Fotó: Kürtvélyesi László

1976-tól a Tokaji Művésztelep alkotótáborában töltött időszak új barátságokat és új impulzusokat hozott, ez volt számára a képzőművészeti szabadegyetem. Lantos Ferenc, Bak Imre, Birkás Ákos, Nádler István festőművészek foglalkoztak a résztvevőkkel. Csiky Tibor szobrász szuggesztív egyénisége felkeltette érdeklődését a szobrászat konstruktív formanyelve iránt. E hatások nyomán Dobány redukált, geometrizáló, minimalista szemléletű képi és plasztikai világot teremtett, amely életműve szempontjából később is rendkívül meghatározónak és termékenyítőnek bizonyult, csakúgy, mint az itt szerzett barátságok.

E művészi munkával párhuzamosan formálódott

Dobány Sándor „civil” pályája. Haraszti Pál mentorálása ellenére a művészeti gimnázium helyett kellő önbizalom híján a szakmunkásképzőt választotta, s döntését az elmúlt évtizedek igazolták. Bár eredetileg porcelánfestőnek készült, gipszmintakészítő lett. A Zsolnay-gyár tapasztalt, idős mestereitől tanult, akik még őrizték a 19. és 20. század fordulójának plasztikai hagyományát. Olyan képzést kapott gipszformakészítésből az 1960-as évek végén, amely az elmúlt évtizedekben pótolhatatlannak tűnő hiánycikk lett, és amely későbbi munkásságának meghatározó fundamentumává vált. Fogékonyságára jellemző, hogy a siklói kerámia-alkotótelepen dolgozó és a gyári gipszmű-

Dobány Sándor:
Teáskannák (fehér, kék,
szürke, világosbarna) /
Sándor Dobány: Teapots
(white, blue, grey, light
brown)

[1986, 1995, 1995,
1982] *porcelán,*
színezett porcelán,
1280 °C / porcelain,
coloured porcelain,
1280 °C

Dobány Sándor:
Tettye teáskészlet /
Sándor Dobány:
'Tettye' tea-set

forma: 1986,
festés: 1988, porcelán,
festett, 1280 °C /
form: 1986,
painting: 1988,
porcelain, painted,
1280 °C

Fotó: Pinczehelyi Sándor

helyben kísérletező Polgár Ildikó keramikumművész hatására a formakészítés terén szerzett tudását váratosan, új feladatokban kamatoztatta.

Az önálló művészi munka kezdetét is egy eredeti, szellemes ötlet jelentette. Kortárs művészek (Keserü Ilona, Lantos Ferenc, Bak Imre, Pinczehelyi Sándor, Csiky Tibor, Polgár Ildikó, később Dévényi Sándor építész) jellegzetes formavilágának teáskannává transzformálása hozta az első komoly sikert és ismertséget az „új szenzibilitás” festészet iránti felfokozott érdeklődésének légkörében, az 1980-as évek közepén.

A kortárs művészettel-művészekkel való kapcsolatot Dobány Sándor más módon is kereste. Félkész porcelán teáskészletét ajánlotta fel különböző anyagokkal dolgozó művészeknek, akik kiegészítve a porcelántárgyat nemcsak az eltérő anyagok porcelánhoz illesztésére, de a művészek közötti közös gondolkodásra is példát adtak. Ugyanilyen kezdeményező, baráti kapcsolat alapozta meg a Dévényi Sándorral kialakított szakmai együttműködését. Pécs belvárosában több színes kerámiával díszített posztmodern épülethomlokzat jelzi a közös munka eredményét, amelyet

több megvalósult építészeti kerámia követett ország-szerte.

Kezdeményezés és barátság volt a kulcsszava az 1993-ban alapított DeForma művészcsoporthoz. Porcelántervező művészek társultak, hogy műhelyekben kísérletezzenek a porcelán művészi megújításának lehetőségeivel.

A Kecskeméti Sándor keramikumművésszel való baráti kapcsolat alapozta meg Dobány életének, saját bevallása szerint, legnyugalmasabb időszakát, amelyet 2008 és 2010 között a glasgow-i iparművészeti iskola

(Glasgow School of Art) kerámia tanszékén töltött tanárként. Az ott zajló munkának, majd 2012-ben magának a tanszéknek is az elhatalmasodó gazdasági válság vetett véget. A Glasgow-ban töltött időszak több szempontból is igazolta szakmai életútját. A gipszformakészítés abban a közegben is különleges szakmai tőkének bizonyult, ezért a keramikusképzésben fontos szerepet kapott.

Az elmúlt években geometrikusan formált díszedényekkel kísérletezik, amelyek porcelánból, nagy méretben pedig samottból készülnek. E tárgyakon külö-

Dobány Sándor:
Planéták /
Sándor Dobány:
Planets

[2004] porcelán,
faragott, festett,
1280 °C, magasság:
25–35 cm / porcelain,
carved, painted,
1280 °C,
height: 25–35 cm

nösen hangsúlyos a formák kapcsolata és a díszítésre alkalmas felületek megmunkálása festéssel vagy plasztikai elemekkel. Porcelán díszedényeit előszeretettel dekorálja híres festményekről vett részletekkel, vagy azok motívumainak parafrázisával, ezzel mintegy visszakanyarodva vonzalma eredeti tárgyához, a porcelánfestéshez. Tárgyai hangsúlyozottan egyedi műtárgyak, a művészet utáni vágyakozás sajátos rekvizitumai.

A fotókkal, rajzokkal gazdagon illusztrált könyv alapos betekintést ad Dobány Sándor életművébe a korai képzőművészeti kísérletektől a legismertebb mű-

vein át egészen napjainkig. Képet ad egy nem tipikus művészi pályafutásról, de legalább annyira szól a kerámia-, kiváltképp a porcelánművészet mai helyzetéről is. Elsősorban arról, hogy a Dobányhoz hasonló, a mesterséget mindenekelőtt értő és tiszteletben tartó alkotók miért nem találják meg helyüket az iparban.

KOVÁCS ORSOLYA
művészettörténész

(Dobány Sándor keramikus / Ceramist Sándor Dobány. Összeállította Dobány Sándor és Pinczehelyi Sándor. Szerzői kiadás, Pécs, 2015, 168 p.)

Dobány Sándor:
Skót csészék /
Sándor Dobány:
Scottish cups
[2009] kőedény,
1300 °C / stoneware,
1300 °C

Fotó: Pinczehelyi Sándor

■ **Képes magyar jazztörténet** címmel nyílt kiállítás a Magyar Kereskedelmi és Vendég-látóipari Múzeumban. (Bp. III., Korona tér 1.) Az 1850-es évek körüli „őskezde-tekől” 2015-ig korabeli dokumentumok – kottaborítók, fényképek, festmények, plakátok, szórólapok, gramofonlemez-, LP-, CD-borítók, hangszerek – segítségével mutatják be a honi jazzeseményeket a kísérő-programokban is bővelkedő tárlaton, mely 2016. április 24-ig tekinthető meg.

■ **Melchior Hefele bútorművészete Szombathe-lyen** címmel a gencsapáti Szülőföld Könyv-kiadó gondozásában megjelent Balló László tanulmánykötete a 300 éve született építész, belsőépítész, bútorkészítő életéről és munkásságáról. A Németh József és mások fotóival és Giczi Nikolett rajzaival gazda-

Fotó: mno.hu

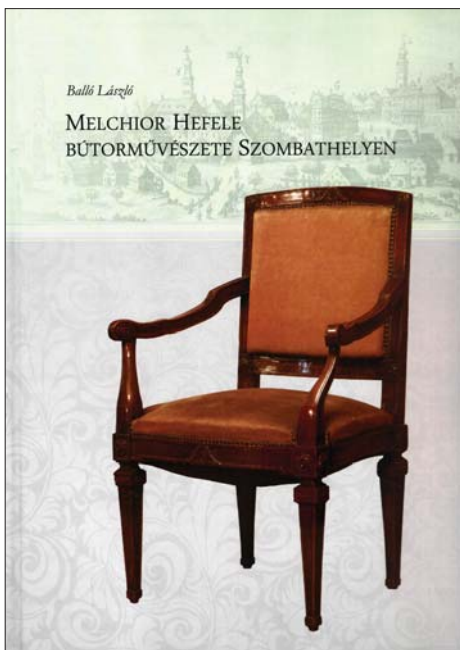
gon illusztrált kötet bemutatja a tiroli szü-letésű Hefele Menyhértet, akinek 17 évnyi munkája alapján Szombathely építészeté-ben jelentős szerep jutott. Az album cím-lapján a püspöki palota vörös szalonjának karosszéke látható, melyen a kiadó gondos-ságát mutatja, hogy kiemelték a bútor res-taurált részletét.

■ **Imago** címmel az 5. Textilművészeti Tri-ennále kiállításának teljes anyagát Szom-bathely után most Budapesten is bemutat-ták a Vigadó Galériában 2016. február 23. és március 27. között. (Bp. V., Vigadó tér 2.)

■ **„Gyöngyházfényű ragyogás” – Szolnoki Mű-vésztelep 1900–1950** címmel a székesfehérvári Városi Képtár – Deák Gyűjtemény és a szolnoki Damjanich János Múzeum ren-dezésében 2016. január 24-én nyílt kiállítás szeptember 11-ig várja az érdeklődőket. (Székesfehérvár, Oskola u. 10.)

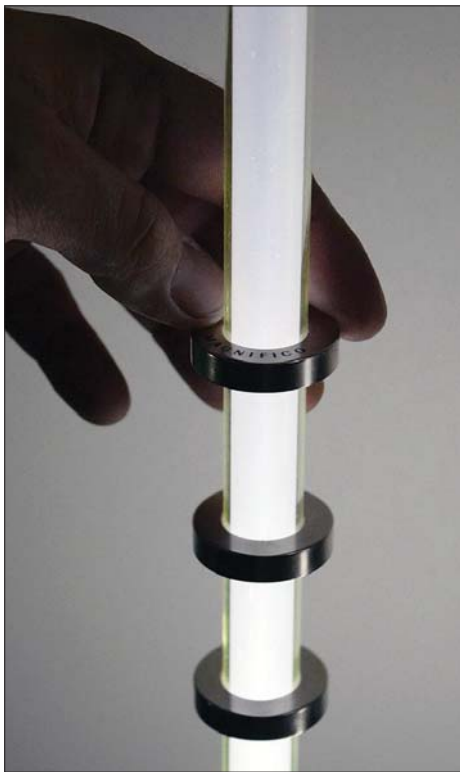
■ **Megújul a Szolnoki Művésztelep**, Magyar-or-szág egyik legrégebbi művésztelepe (kép). 2016-ban látványos építkezések kezdődnek Szolnokon a vársziget és a művésztelep te-rületén. Felújítják a Vártemplomot, a régi parókiát, a műteremlakásokat, a Zagyva-gát tetején pedig sétány épül.

■ **Újjávarázsolt Libatolvaj.** – Több mint 70 év után ismét látható a Budapesti Történeti Múzeum (I., Szent György tér 2.) újkori állandó kiállításán Jankovits Gyula *Libatol-vaj* című szobra, melynek gipszváltozatát 1891-ben a régi Múcsarnok karácsonyi ki-állításán mutatta be a bécsi Képzőművé-szeti Akadémia hallgatójaként. Most a Ma-gyar Képzőművészeti Egyetem végzős res-taurátor szakos hallgatója, Agárdi Fanni állította helyre a kalandos sorsú, Carrará-ban márványból kifaragott, majd a második világháborúban súlyosan megsérült szob-rot. A fiú feje, egyik lábszára, valamint az általa elragadott két liba feje és lábai is le-

törtek. A kőanyagdepóban pihenő szobor-torzót az eredeti gipszváltozat archív felvételei segítségével hozta helyre a restaurátorhallgató.

■ **Díjazták a fény mestereit.** – A Lisys-Project Kft. által alapított A Fény Mestere – Master of Light díjat – melynek trófeáját Botos Péter üvegművész tervezte – 2016. február 11-én adták át a Gerbeaud Ház Átrium termében. A pályázatra érkezett munkák közül a Master of Light díjat a Palatium Stúdió Kft. nyerte a budapesti 4-es metró Újbuda-központ megállójának világításmegoldásában testet öltött európai színvonalú tervezése és kivitelezése okán. 2015-ben a Junior Master of Light díjat Kiss Dorottya vehette át diplomamunkájáért, a meghök-

Fotó: Kiss Dorottya

kentően újszerű *Lampa Magnifico* világításszettért (kép). A „gyűjts fényt a lebegő mágnesgyűrűk megmozdításával” ötletességét ismerte el a díjjal a szakmai zsűri.

■ **GÖMB 50-50** címmel nyílt meg a GIM Házban (Gödöllői Iparművészeti Műhely, Körösfői u. 15–17.) a GÖMB (Gödöllői Művészbarátok) alkotócsoporthoz képző- és iparművészeti kiállítása a „Gödöllő 50” 2016-os tematikus év keretében. A 17 művész munkáiból válogatott tárlat 2016. február 6. és április 24. között látogatható.

■ **Gömbsak.** – A bátkai Boholy János géplakatos találmányát, mely a sakkjátékot háromdimenzióssá alakítja, már Sanghajban és Genfben is díjazták, s a világ egyre több országában ismerik. A játék lépéslehetőségeiről 150 oldalas könyvet is írt a feltaláló, aki a közismert malomjátékot is gömbfelületre vitte.

■ **Zománc Fresh III.** címmel látható tárlat a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhelyében (Bethlen krt. 16.) 2016. március 11. és április 14. között. A kiállításon olyan 20–40 év közötti alkotók munkáit mutatják be, akik már megtették az első lépéseket a zománcjal való ismerkedésben.

■ **Bokor Gyöngyi** formatervező tetszőlegesen, tehát többféleképpen használható tárgyait – például hajlékony LED-szalagos lámpáit, vagy a repesztett üveges falikart – mutatja be a Palmetta Design és Textilművészeti Galéria (Bp. XI., Bartók Béla út 30.) 2016. március 11. és április 9. között.

■ **A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem** Európai Örökség díjat kap. Az Európai Bizottság 2016. február elején kilenc újabb helyszín felvételéről döntött az Európai Örök-

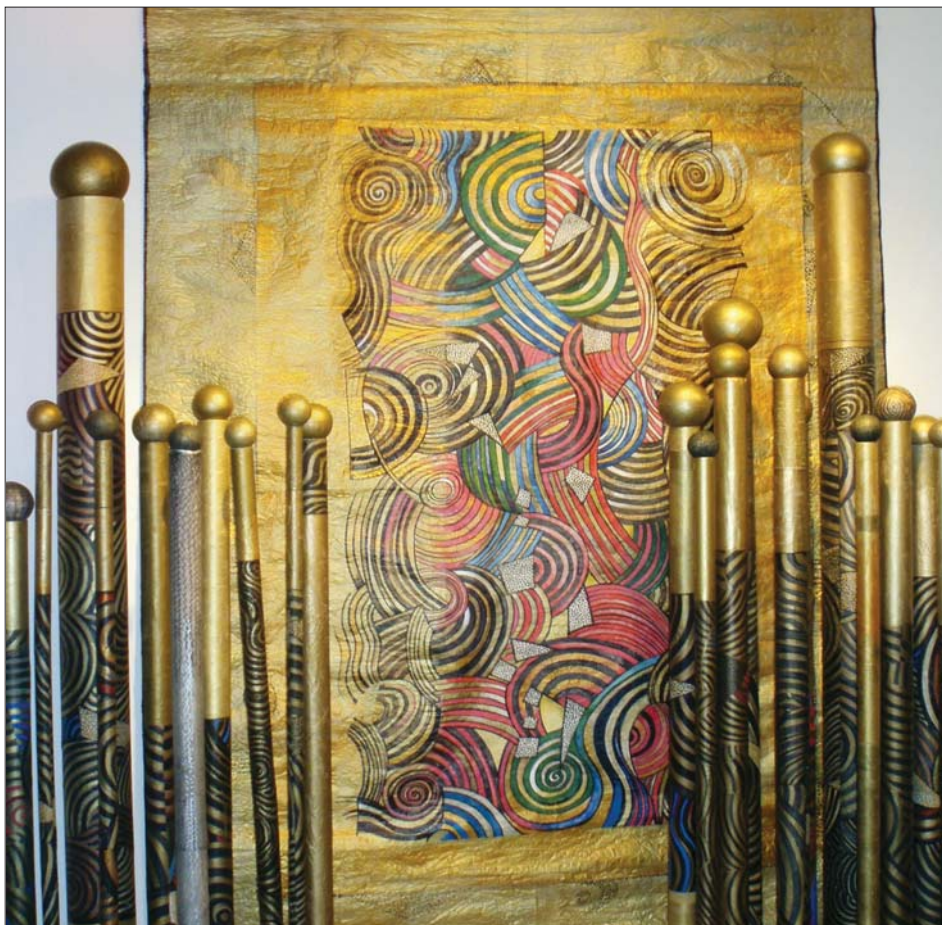
ség díjazottjai közé. Magyarországon elsőként a soproni Páneurópai Piknik Emlékpark kapta meg ezt a címet, s most másodikként a Zeneakadémia épülete. Az elismerés feltétele, hogy a helyszínt az adott helyi közösség megbecsüli, példásan felújítja, karbantartja, és figyel arra, hogy a jövő Európája számára is legyen mondanivalója. Az idei 9 díjazottal együtt 29 helyszín viseli ezt a címet Európában.

■ **A Duna fővárosai** – Bécs, Budapest. Párhuzamos városképek 1850–1920 címmel nyílt kiállítás a Várkert Bazár Déli palotájában. (Bp. I., Ybl Miklós tér) 75 tablón 150 képpár mutatja be a két főváros urbanisztikai fejlődését. A fotókiállítást tavaly áprilistól júliusig a bécsi Ringturm építészeti galériában láthatta a közönség, Budapesten 2016. február 24. és május 29. között tekinthető meg.

■ **Te Deum.** Lélek – Fény – Kép címmel Olasz Ferenc fotográfus életmű-kiállítása nyílt meg 2016. február 26-án a Vigadó Galériában. (Bp. V., Vigadó tér 2.) A tárlat április 10-ig tekinthető meg.

Fotó: studolum.com

■ **Arany, ezüst, bronz** címmel E. Szabó Margit textilművész Sárváron a Nádasdy-vár Galeria Arcis kiállítótermében (Várkerület u. 1.) mutatja be grafikáit, térkompozícióit és szőnyegeit 2016. április 3. és 30. között. A képen *Királyi lakosztályba* című munkája.

■ **DERKÓ 2016.** – Az 1955-ben alapított Derkovits Gyula-ösztöndíjra (közkeletűen „Derkó”) a 35. életévüket még be nem töltött képzőművészek jelentkezhetnek. Az ösztöndíjat egy esztendőre 26 művész kaphatja meg, egy pályázó legfeljebb 3 alka-

lommal részesülhet a juttatásban. A derkósok alkotásaiból minden évben kiállítást rendeznek. A 2015-ben egy, vagy két éve ösztöndíjas művészek friss munkáit 2016. március 2. és 26. között mutatták be a Műcsarnokban. (Bp. XIV., Dózsa György út 37.)

■ **Varázslatos design.** – A 90 éve elhunyt, világhírű, magyar származású illuzionista, szabadulóművész, Harry Houdini (Weisz Erik, 1874–1926) eredeti relikviáit és a 2014-ben róla készült film kelléktárgyait a

milánói expó közönsége már láthatta, majd Budapesten az Országos Széchényi Könyvtárban is kiállították 2016. január 27. és február 27. között. Most a David Merlini – szintén magyar származású világhírű illuzionista – által gondozott gyűjtemény végleges kiállítóhelyére kerül a budai Várban a Dísz téren, ahol március 24-én nyílik meg a Houdini House Budapest. A tárlat számos darabja egyedi alkotás, például a saját tervezésű, hírhedten biztonságos béklyó, a bokabilincs, a Metamorphosis (helycsere) láda, az óriási tejeskanna (kép), vagy a nőfűrészelő asztal.

■ **Hibaigazítás.** 2016/1. számunk 38. oldalán a képaláírás 3-4-5. sora helyesen: *Political picture postcard*. A technikai hibáért olvasóinktól és az érintettektől elnézést kérünk. (A szerk.)